

**СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ**  
**од Петтото продолжение на Педесет и првата седница**  
**на Собранието на Република Македонија, одржана на**  
**23 јануари 2004 година**

Седницата се одржа во сала 1 во Собранието на Република Македонија, со почеток во 11,10 часот.

Седницата ја отвори и со неа раководеше Љупчо Јордановски, претседател на Собранието.

**ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:**

Ги молам пратениците да влезат во салата. Исто го молам и претставникот на Владата да влезе во салата.

Господине министри едно прашање, дали вие важно да се донесе овој закон или не?

**СТЕВЧЕ ЈАКИМОВСКИ:**

Апсолутно ни е важно, но претседателе, имавме состанок.

**ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:**

Вие бевте на време известени, ние чекаме 10 минути, се извинувам, но во иднина тоа нема да го толерираме.

Продолжуваме со работа по 51-та седница на Собранието на Република Македонија.

Пратениците Љупчо Мешков, Трифун Костовски, Славица Грковска, Славица Станковска, Иван Анастасовски, Зоран Крстевски, Љубе Бошковски, Љубчо Георгиевски, Михајло Георгиевски, Петар Наумовски, Ѓорѓи Оровчанец, Ристо Пејовски, Никола Груевски, Али Ахмети, Ејуп Рустеми и Слободан Даневски, ме известил дека од оправдани причини не се во можност да присуствуваат на седницата.

Продолжуваме со претрес по Предлогот за донесување на законот за индустриска сопственост, со Предлог на закон.

Овде е пријавен господинот Блаже Стојаноски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОСКИ:

Јас бев пријавен за реплика на претходниот говорник.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Молам, кој друг бара збор?

Господинот Коце Трајановски процедурално.

КОЦЕ ТРАЈАНОВСКИ:

Претседателе, денеска во 13,00 часот пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ има активности и затоа бараме пауза од 13 до 13,30 часот, ако може да ни се овозможи.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Половина час барате пауза?

КОЦЕ ТРАЈАНОВСКИ:

Да од 13 до 13,30 часот.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Добро, кога ќе дојде 13,00 часот ќе одлучиме.

КОЦЕ ТРАЈАНОВСКИ:

Или можеме со ручекот да споиме.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Дали може од 13,30, па да споиме со паузата?

КОЦЕ ТРАЈАНОВСКИ:

Да, може, а да продолжиме по паузата од 14,30 часот.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Кој друг бара збор?

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува Предлогот за ...

(Реакција од пратениците).

Се извинувам, јас прашав дали некој бара збор, но не се јавивте, поминаа 15 секунди.

(Реакција од пратениците).

Ве молам да не ги повторуваме истите работи затоа што јас прашав, овде немаше никој пријавен. Прашав кој друг бара збор.

Повелете реплика господине Стојаноски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОСКИ:

Благодарам претседателе, јас се извинувам што повторно се јавувам заради тоа што вие ме прашавте дали сум за збор, јас реков дека сум за реплика, па од тие причини. Не се разбравме.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Се извинувам.

БЛАЖЕ СТОЈАНОСКИ:

Она што вчера пред прекилот на седницата сакав да го кажам се однесува на следното:

Во случај на пронаоѓање на навистина исклучителен технолошки пронајдок кој треба да биде патентиран и кој ќе треба преку патентирањето во Бирото за индустриска сопственост и самиот пронаоѓач и Република Македонија преку патентирањето на тој пронајдок треба да добие едно место во смисла на меѓународна афирмација на Република Македонија и на интелектуалните и стручните капацитети во неа. Основното прашање кое вчера сакав да го поставам е во однос што би се случило ако некој странец измисли ваков високотехнолошки пронајдок кој е мотивот на тој странец да го регистрира тој пронајдок во Бирото за индустриска сопственост на Република Македонија, имајќи во предвид тоа што треба да има некаков мотив.

Тука се работи на кој начин државата Република Македонија ги мотивира лицата кои не се македонски државјани да можат да патентираат пронајдоци во Република Македонија. Истовремено имајќи во предвид дека е можно тие лица да бидат и македонци по потекло, како што разговаравме и на тој начин да имаат посебни мотиви за поднесување на барање за патентирање на нивниот пронајдок во Република Македонија.

Значи, при утврдувањето на измените на законот за индустриска сопственост сметам дека, покрај осамостојувањето на Бирото за индустриска сопственост кое, како што слушнавме вчера, на овој начин се одделува од Министерството за економија и преминува на самостојно финансирање и давањето на ингеренции на ова Биро со тоа што ќе може да носи правни акти со кои ќе ги утврдува нормите и стандардите во областа на интелектуалната сопственост, што значи дека директно му се дава можност да носи подзаконски акти, сметам дека Република Македонија треба многу посоодветно да пристапи кон овој проблем затоа што треба и финансиски и интелектуално и организационо, пред се, да ги насочи своите сили и активности и да може да се даде придонес за што повеќе пронајдоци и што повеќе патентирање на тие пронајдоци во Република Македонија. Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

За збор се јави пратеникот Коце Трајановски.

КОЦЕ ТРАЈАНОВСКИ:

Благодарам претседателе.

Би сакал да кажам неколку збора во врска со овој закон. Имено, се работи за тоа што овој закон се донесува по барање на Европската Унија, согласно причините кои се наведени во законот. Инаку, ние како пратеничка група рековме дека ќе го поддржиме овој закон, меѓутоа, имавме забелешка на фазите во кои се носи, имено, сметавме дека треба да оди во две фази, меѓутоа, еве оди во една фаза, што сметаме дека ќе се исклучи можноста за квалитетни предлози кои можат да дојдат меѓу двете фази, доколку законот би се носел во две фази.

Една од главните измени во овој закон е тоа што Бирото за индустриска сопственост сега преминува во самостоен субјект, до сега беше под Министерството за економија. И до сега работеше самостојно, меѓутоа, во секој момент министерот можеше да се ангажира и да се вмеша во работата на Бирото и со тоа да влијае на

неговата работа, меѓутоа, сметам дека е добар предлогот да биде како самостоен орган директно под Владата на Република Македонија иако и до сега функционираше така, практично и до сега се самофинансираше.

Да кажам дека во 2000 година со одлука на Владата се издвои од Буџетот на Република Македонија, меѓутоа, сега и законски ќе биде направено. Законот е донесен во јули, мислам на претходниот, 2002 година во пакетот на закони за влегување во СТО со важност од 1 јуни 2003 година, а после тоа со промена од 1 јануари 2004 година што значи законот кој беше предложен во пакетот на закони за влез во СТО во јули 2002 година, тој закон е веќе во сила и сега имаме измени и дополнувања и практично овие измени и дополнувања се поради тоа што актите кои треба дополнително за спроведување на овој закон не можеа да најдат поткрепа во постојниот закон, зборувам покрај тоа што е како посебен субјект, работата е и поради тоа што технички не можеа да се издвојат овие правилници.

Би сакал да кажам неколку забелешки во овој закон кои треба да се имаат во предвид. Тука е министерот, па би можел да каже свое мислење по ова, имено, кандидатите да се избираат по претходно распишан конкурс. Досегашната пракса покажа дека за директори се именуваа лица со недоволни познавања од областа на индустриската сопственост поради тоа што настануваа состојби кои го намалуваа угледот на институцијата, Владата и на државата.

Десетгодишната пракса на заштита на индустриската сопственост создаде услови за развој на кадри и од оваа област. Значи ќе имаме кадри кои ќе бидат најсоодветни за вршење на оваа функција. Областа е многу специфична, тесно експертска и препорачливо е кандидатите да се пријават на конкурс со што ќе постои само селекција. Уште подобро е ако во праксата, препорачливо е директорот и заменикот да бидат едниот од правна, а другиот од техничка сатрука или обратно, а доколку Владата е коалициона дополнително едниот од една партиска другиот од друга партиска припадност.

Исто така сметам дека мандатот на директорот треба да биде четири години, бидејќи Владата ќе има можност да именува и разрешува директор најмногу во два мандата, со ова се оневозможува создавање на неформални групи и влијанија, запоставеност на следењето на промените во областа поради сигурност на мандатот и праксата на вечни директори на некои институции кои со менување на партиската припадност, како што е случајот со директорот на Бирото за заштита на индустриска сопственост кој смени три партии без доволна подготвеност за местото за одржување на истото.

Исто така би сакал да кажам дека за директор треба да се именува лице кое има завршено Технички или Правен факултет и со познавање на странски јазик, бидејќи досегашната пракса покажа дека се именуваат директори кои не познаваат јазик, бидејќи работата на Бирото е 90% сврзана со соработка со Светската организација за интелектуална сопственост и Европската патентна организација во тој случај последиците се многу незгодни така што директорот кој не познава странски јазик во овој случај би било многу проблематично и многу неугледно за Република Македонија.

Исто така би сакал да кажам дека при промоцијата на индустриската сопственост Бирото да соработува со Сојузот на пронаоѓачи и авторите на техничко унапредување на Република Македонија. До пред две години поради непостоење на друга организирана целина присуството на македонските пронаоѓачи на сите изложби на пронајдоци вон нашата земја беше реализирано во организација на Бирото. Последните две години покажаа дека заеднички настап на Бирото и на Сојузот даваат подобри резултати. Внесувањето на ваквата одредба во законот ќе овозможи, без разлика кој е директор на Бирото и кој е претседател на Сојузот, Бирото и Сојузот да соработуваат во оваа област, бидејќи целта им е заедничка.

Исто така сакам да напоменам дека во областа на индустриската сопственост највидно место заземаат патентите односно новите технички решенија на техничките проблеми.

Исто така со новиот закон се пропишува и значењето на индустрискиот дизајн. Ова значи дека ќе се појавуваат спорови и жалби од различен карактер, па од таму треба членовите на Комисијата да не бидат само истакнати стручњаци од областа на правото. Значи, во Комисијата треба да има лица кои ќе бидат од техничките науки.

Исто така би сакал да напоменам дека мешањето на правата од индустриска сопственост и на авторското право и сродните права може да доведе до забуна. Имено, давањето право на лице кое направило графички дизајн од одредена трговска марка да поднесе приговор на правото на индустриска сопственост на таа трговска марка сигурно ќе доведува до забуна и несигурност кај носителите на правата на трговската марка како индустриска сопственост.

Вообичаено е трговските марки, логоата, вербалните графизми и слично да ги работат графички дизајнери кои за тоа добиваат надомест. Нема потреба од проширување на нивното право и на територијалната и на индустриската сопственост. Законот на авторското право и сродните права доволно добро ги

апсолвираат односите кон сопственоста и моралните и материјалните права на авторите. Исто така авторското право е универзална вонтериторијална категорија, а индустриската сопственост е секогаш врзана за територија. Ова може да доведе до дополнителни компликации и маѓепсан круг на остварување на правата на индустриска сопственост во практиката.

Исто така сакам да напоменам дека праксата покажа дека одредбата за поништување на правата по службена должност може да доведат до катастрофални последици. Само да се потсетиме какви беа случаевите со Партнер и некои други кога Бирото односно директорот по службена должност ги одзема веќе стекнатите права. Тоа треб ада се спореди со состојбата во која некој преку ноќ ќе ви ја избрише маркицата на куќата во која живеете катастарски и по службена должност ќе прогласи дека не е ваша. Интелектуалниот имот е имот како и секој друг имот и таквата можност дава неограничена можност за корупција и злоупотреба на и онака преголемата моќ што му ја дава новиот закон на директорот на Бирото. Но, тоа нека си остане таму каде што е, бидејќи таму постои одредба за претходно известување на носителот на правото заради причините поради кои се предлага поништувањето.

Ваквата можност сегашниот директор да може по службена должност да ги брише, може да дојде до злоупотреби, до укинување на правото на марката на еден наш тутунски комбинат без да му се даде можност на комбинатот да се изјасни по предложената одлука за поништување.

Исто така би сакал да напоменам дека во одредбите на новиот закон за индустриска сопственост не е опфатена судбината на вработените на досегашното Биро за заштита на индустриска сопственост иако е нормално тие веднаш да поминат во новооснованиот Државен завод, бидејќи е веќе речено дека се основа Државен завод, а не дека Бирото се преименува во Државен завод.

Со оваа дискусија би сакал да укажам на тоа да не испадне пракса како што беше во некои други институции како што беше Агенцијата НЕПА во која многу споревме околу тоа дали вработените ќе го задржат својот статус или со преимнувањето во некоја друга форма постои можност голем дел од вработените во таа институција да ги изгубат своите работни места иако самата институција продолжува со својата дејност и 100% истата работи, но сега има некој друг статус и некое друго име. Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Дали некој друг бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок:

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за индустриската сопственост.

Ве повикувам да гласаме.

Гласаа вкупно 62 пратеника, 61 за, нема воздржан и 1 против.

Констатирам дека заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот?

Ве повикувам да гласаме.

Гласаа 59 пратеника, 54 за, нема воздржан, 5 против.

Ве молам утврдете го бројот на присутни пратеници во салата.

(Службите ги пребројуваат пратениците).

Во салата се присутни 66 пратеници.

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на законот.

Законодавно-правната комисија поднесе амандмани на член 1 став 1; член 3 во новиот член 9-д; за додавање нов член 3-а по членот 3; член 8 во воведната реченица став 2 и на став 3; член 9; член 12; член 22; член 55 за додавање нов став 2 по ставот 1; за додавање нов член 85-а по членот 85; член 152 во воведната реченица и во новиот член 230-а; член 152; член 152 за додавање текст по новиот член 230-б и на член 152 во новиот член 230-а став 1 и за додавање нов став 3 по ставот 2, со кои се согласил претставникот на Владата и тие се составен дел на текстот на Предлогот на законот.

Пратеникот Борче Петковски поднесе амандман на член 147 за менување на воведната реченица, по кој Владата не се произнела.

Отворам претрес по амандманот на член 147 за менување на воведната реченица, поднесен од пратеникот Борче Петковски.

Го молам претставникот на Владата да се произнесе.

СТЕВЧЕ ЈАКИМОВСКИ:

Го прифаќаме предлогот за измена.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Значи предлогот е прифатен и тој станува составен дел од законот.

Продолжуваме со претресот по текстот на Предлогот на законот.



Молам, кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот.

Предлогот на законот го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

**ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:**

Гласале 57 пратеника, 57 пратеника гласале за, нема воздржан, нема против.

Да се утврди бројот на присутните пратеници во салата.

Во салата се присутни 61 пратеник.

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за изменување и дополнување на законот за индустриска сопственост.

**Минуваме на точката 4.** - Предлог за донесување на закон за дополнување на Законот за основното образование, со Предлог на закон.

Предлогот за донесување на закон со Предлог на закон, мислењето на Владата, извештајот на Комисијата за образование, наука и спорт и дописот на ЗПК Ви се доставени односно поделени.

Согласно точка 2 од Амандманот Ц на Уставот на Република Македонија, овој закон се донесува со мнозинство гласови од присутните пратеници, при што мора да има мнозинство гласови од присутните пратеници кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинство во Република Македонија .

Отворам претрес по предлогот за донесување на закон.

Молам, кој бара збор?

Повелете г-дине Трендафилов.

**ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:**

Благодарам г-дине Јордановски, предложените измени не се обемни по својата содржина, но може би по своето значење доколку Собранието даде доволно гласови да поминат овие измени на Законот за основното образование, секако дека според мислењето на предлагачите ќе придонесе во тежината на содржината, иако како што реков по обем не е многу голема. Тоа беше основната намера да се донесат, односно да се предложат измени од ваков вид, односно да се воведат веронауката како факултативна настава во петто одделение, со еден час неделно.

Имено, основната намера беше на учениците во основното образование, во меѓувреме додека траеше постапката на разгледување на овие предложени измени од повеќе интересни групи, дојдоа сугестии, некои од нив може би не се токму

квалитетни, но некои сугестии навистина беа квалитетни и можеби во една догледна иднина повторно ќе се најдат на дневен ред на ова Собрание.

Имено, основната намера беше учениците во основното образование да се запознаат со би рекле, основите на еден етички концепт, затоа што трите големи конфесии застапени и во Република Македонија, христијанската, исламската вероисповест и во глобални рамки јудизмот се практично идентични во етичките поради кои ги испраќаат до своите верници. Јас секако, нема да претендирам да зборувам за етичките пораки содржани во рамките на она што се зборува во исламот или јудизмот, дури не можам богзнае со каква стручна или експертска прецизност да зборувам и за етичката порака во христијанството, освен оној што не го надминува општо познатото и дел од цивилизациските придобивки во земјава како и секој друг граѓанин. Би сакал да истакнам дека на овој начин пред се, за припадниците, односно верниците на МПЦ, сигурно би било интересно децата во петто одделение да се запознаат со основните етички постулати на еден за нив прифатлив начин да се запознаат со значењето на празниците кои се одбележуваат во кругот на нивното семејство, значењето на Божиќ, значењето на Велигден, како најголеми христијански празници и се надеваме дека во иднина веронауката нема да се ограничи само на изучување на петто одделение и дека веронауката ќе стане факултативен предмет од петто до осмо одделение и се надеваме, тука би сакал да им обрнам внимание на пратениците дека во Република Македонија долги години наназад професорот Темков од филозофскиот факултет се обидува предметот етика да го востанови како редовен предмет во средните училишта. тој досега тоа успеа да го направи во гимназиските средни училишта, почнувајќи пред се со една група свои поранешни студенти како пилот програма во 4 или во 5 градови во Република Македонија. Значи, станува збор за еден концепт кој нема да биде во иднина се надевам само ограничен на основното образование и нема да биде ограничен етичкиот концепт во рамките на она што го кажуваат поголемите конфесии. Не треба да се занемари фактот дека сепак основите на етиката, пред се, се наоѓаат во рамките на она што го зборувам. Јас ќе кажам само за православната вероисповест и не треба да се свати овој обид да се прифатат овие измени дека доколку овие измени бидат прифатени од Собранието дека наставната програма треба да биде сватена како нешто што ќе значи изучување или слушање предавање од областа на канониката, затоа што, според мислењето на Владата, мислам дека Владата не ја сватила суштината на измените. Таа зборува за одделување на веронауката но јас велам идејата беше веронауката да се воведо пред се, поради нејзиниот етички концепт затоа што во

рамките на својата традиција веруваме дека постои изразена потреба, затоа што некогаш и самите родители не можат да го објаснат значењето на одредени празници кои ние ги одбележуваме во Република Македонија. Она што Владата го има кажано како мислење во поглед на веронауката можам да го сватам дека би се согласувал до некаде, затоа што таа, односно нејзиното мислење се однесува на каноника. Тоа не е предмет на овие измени во Предлог законот, ниту е замислено да се потпира на канониката во подготовките на наставната програма која треба да се изучува канониката во МПЦ верувам и во другите верски заедници, МПЦ во рамките на своите редовни активности настава по каноника се изведува во своите објекти. Овде станува збор за веронаука, а не за каноника. Исто така, не треба да се свати дека ова ќе биде некакво предавање од типот историја на религии. Битно е, се надевам дека ќе сватите дека станува збор единствено за запознавање на основните етички принципи, основниот етички концепт во христијанството и понатаму за основните традиционални и културни вредности во поглед на обичаите, верувањата кои македонскиот народ ги практикува, како и повеќето од нас во оваа сала, за да на децата им дадеме основно познавање од областа за која се предвидени овие измени. Се надевам дека, веќе спомнав на почетокот додека траеја активностите се јавија и поинакви мислења, некои беа и порадикални, уште веднаш да се оди со измените уште од петто до осмо одделение, но сепак останавме на првобитниот предлог, верувам може би и не е најдоброто решение, требаше да прифатиме да се оди веднаш од петто до осмо одделение, но, како почеток, затоа што еднаш имаше пракса во Република Македонија и на крајот уште еднаш сакам да истакнам дека станува збор пред се, за запознавање на основните етички концепти и со најзначајните традиционални облици на одбележување на значајни празници во Нашава Земја, за да им дадеме можност на иницијативите за кои веќе зборував, а кои имаат намера на едно поинакво ниво етиката да ја востановат во редовен предмет во сите облици на средното образование.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам, г-дине Трендафилов.

Повелете г-дине Мавровски, а по г-динот Мавровски е госпоѓа Роза Топузовска - Каровска.

СПИРО МАВРОВСКИ:

Благодарам г-дине претседателе, почитувани колеги,

Разгледувајќи го решението на Уставниот суд да се поништи одлуката на Министерството за образование во 2002 година, со која за прв пат во Република Македонија, започна религиозна настава во основните училишта, се става директен атак врз правото на слободното верско изразување и определување кое не соодветствува на современото демократско и плуралистичко уредување, како и повреда на Европската конвенција за човекови права од 1950 година и декларацијата на ОН од 1981 година.

Гледајќи ги земјите со многу поголема демократија од нашата, тоа се земјите од ЕУ, ќе можеме да видиме дека кај нив како задолжителен предмет за основните и средните школи во држави како што се Германија, Грција, Луксембург, Шпанија, Норвешка, Белгија, Ирска, Англија, се учи овој предмет, веронаука, а факултативен избор е во Италија, Франција, Португалија, Чешка, Словачка, и други држави.

Веронауката е задолжителна и за сите основни и средни училишта на земјите од Источна Европа, и пост комунистичките држави, со исклучок на Албанија. И покрај тоа што во нашата држава многу често знаеме да дејствуваме и да се воздигнеме само во моменти кога дневно политички сме загрозени, па тогаш се приближуваме до црквата, или се оддалечуваме од неа, па многу често она време од претходниот систем од 1945 до 1991 година не прави голем дел нас верници кои не ги посетувале црковните служења на МПЦ, сме читале литература за тоа да се запознаат што е вера, што значи тоа да се љуби и припаѓа на верата и да даде допринос за нејзиното разбирање помеѓу народот. Тој голем молк и мрак, незнаење и несознавање може би е причината за недоволно познавање на сопствената вера. Затоа веронауката посебно кај младите луѓе е презентирана од наставници кои ја познаваат црковната материја и истата ја пренесуваат врз тие млади луѓе, верувам дека етиката и моралот ќе бидат на многу повисоко ниво и нашата борба како општество против другата, алкохолот, проституцијата кај младите ќе биде многу поуспешна и ќе може да се пренесува на уште помладите генерации и еден ден божјите заповеди и она што значи љубов трпение и доверба ќе придонесе сите заедно да имаме поголемо разбирање за сите нас и основа за опстојување на овие простори. Се ова ќе придонесе да го препознаваме лукавиот кој се труди се да разреши. Нема да ги имаме проблемите со појавата на огромниот број на секти кои само ги заведуваат младите и од нив прават зависници на одреден круг на луѓе без да имаат сознание дека се во рацете на лукавиот, а некој им зборува за вера. Затоа изненадувањата на родителите се максимални, но тогаш веќе тешко децата се враќаат во нормала. Се растураат семејства и се се завршува со тешки и мачни последици. Затоа во

многу држави во светот верските заедници се влезени и се третираат со закон за да имаме сознание кој се може да формира секта, црква и тоа да не се крши со индивидуалните човекови права зашто етиката и моралот се движечките сили во едно општество.

Во објаснувањето на Владата стои дека прашањето на верско просветување на младите во Република Македонија е од исклучително значење заради зачувување на верскиот идентитет на припадниците на македонскиот народ и другите не мнозински заедници, но дека сето тоа треба да се реализира надвор од јавните образовни институции, зашто тоа е во спротивност со начелата за ослободување на наставата од политичко и верско влијание прокламирано со постојниот закон за основно образование.

Од друга страна се говори дека сето тоа треба да се изучува во верски училишта на верските заедници и сето тоа придонесува за она што го говорев пред малку. Секташење, непознавање на сопствената вера и сега клучното прашање е зошто на македонецот му се скратува легитимноста и природното право за верско образование и осознавање на неговата автентична култура.

Токму затоа и премиерот ќе доаѓа на средината од службата, ќе поминува низ луѓето, кои барем таму се еднакви пред бога и на крајот ќе го бакнува нашиот архиепископ. Ако ја имаше изучувано веронауката, како што влезе во црквата ќе ја дослужеше службата, а потоа со сите верници ќе ја бакнеше раката на архиепископот или дедо Владика. Но тоа е само еден мал сегмент од она што треба да го научи нашиот народ, посебно младата генерација. Затоа со дбора мисла ги повикувам колегите пратеници да го дадат гласот за овој закон и да овозможат нивните деца правилно да се воспитуваат во духот на верата и толеранцијата.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам, г-дине Мавровски.

Повелете госпоѓа Роза Топузовска - Каровска.

РОЗА ТОПУЗОВСКА - КАРОВСКА:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, сакам да го изнесам ставот на пратеничката група на ЛДП во врска со предлог законот што денес се наоѓа пред нас. Имено, се работи за предлог закон за дополнување на Законот за основното образование, предложен од ваица пратеници, а се однесува на изучување на предметот веронаука во основното образование. Познато ни е дека изучувањето на веронауката во основното образование беше воведено пред неколку години, а за

неговата законитост расправаше и уставниот суд на Република Македонија, кој даде токување дека во основните училишта не е дозволено изучување не на верска настава, без разлика за која религија се говори. Притоа, секако, судот го имаше во вид фактот дека според Уставот верските заедници без разлика што истите се споменуваат во него, како и останатите религиозни групи се одделени од државата.

Настојувањето да се добие простор за веронауката во образовниот систем било како задолжително обврска или пак факултативен избор, без сомнение бара промена на Уставот, а со тоа и на неговите начела, кој во овој момент се темелат врз правното искуство демократските стандарди и праксата во многу Европски држави.

Почитувани пратеници,

Сметам дека воведувањето на веронаука во голема мера ќе го наруши односот меѓу државата и одредените верски заедници, што не оди во насока на градење на добри односи меѓу самите верски заедници и останатите религиозни групи, а со тоа би се наметнал и уште еден вид на нееднаквост и поделеност, што мора да признаеме не е својствен за граѓанското општество, овој пат поделени на верници и неверници, а и поделеност меѓу припадниците на различни конфесии.

Овде би сакала да истакнам дека не само што сегашната уставно-правна регулатива не дозволува воведување на веронаука во образованието, туку и кај поголем дел од населението, без разлика на која религија и припаѓаат, а според реакциите на пошироката јавност кога овој предмет беше воведен односно се направи обид да се воведат во училиштата, сеуште не постои расположение работите да се движат во таа насока.

Во образложението на предлог законот меѓу другото стои дека со воведувањето на овој предмет ќе се даде значителен придонес во изградбата на добро едуцирани и морално исправни млади лица кој ќе ги научат сличностите и разликите што постојат меѓу граѓаните на Република Македонија.

Сметам дека веронауката не е единствениот предмет кој значително би придонесол за морално исправни млади луѓе, како што се вели во текстот. Напротив, тоа треба да биде заложба на целокупниот воспитно образован систем. Прилог на ова се и резултатите од истражувањата спроведени од Институтот за социолошки и политичко правни истражувања каде што дури 70% од испитаниците го делат гореизнесеното гледиште и сметаат дека честа и моралот немаат голема врска со религијата. Сметам дека во овој случај само одредени верски заедници ќе го имаат ексклузивитетот на децата во развој да им го пренесуваат, секако со

воведување на предметот веронаука, своето видување за моралот и етичкото однесување и истите што е уште полошо ќе се издигнат како единствен фактор за заштита на нацијата и националните интереси. Се сложувам апсолутно со почитуваниот г. Трендафиловски дека етиката е предмет кој што треба да се воведе во образовниот систем, меѓутоа, прашање е дали тој би требало да се воведе во основното образование, или во гимназиите како што всушност и сега се практикува како пилот проект. Значи, го подржувам ставот дека етиката треба да се изучува во нашиот образовен систем и дека единствено е таа што ќе им ги понуди етичките норми и определби на малдите генерации.

Во понатамошниот текст од образложението стои, цитирам: едуцирањето на младите лица особено е значајно, бидејќи очигледно дека во Република Македонија нема доволно познавање на религиите, со тоа значително ќе се допринесе за меѓусебно запознавање на младите лица, особено на оние кои се од различно религиско потекло. Се согласувам дека нема доволно познавање на религиите во нашата земја, но токму предметот веронаука и не ни нуди некое посеопфатно и издржано запознавање со различните религии и нивниот историски развој. Па во оваа насока сметам дека историјата, филозофијата и социологијата на религијата за гореспоменатата цел се далеку посоодветни и треба да се изучуваат во средното образование, а во основното образование преку предметите историја, граѓанско општество и др. на поиздржан начин учениците треба да се запознаваат со сопствената религија и останатите религии различни од неа.

На крај, можам само да заклучам дека преку овој Предлог закон и на овој начин предлагачите од пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ настојуваат преку притисок врз државните институции да наметнат значењето на религијата да биде меѓу приоритетите во општеството. Со тоа недвосмислено преку образовниот процес на долгорочен план ќе се даде простор за големо влијание на верските заедници, вклучувајќи ја и црквата и тоа во основните училишта кои се можеби најчувствителниот дел од образовниот систем. Овде беше споменато дека ќе се изучуваат само етичките норми од веронауката. Мислам дека наставните предмети ги формираат самите предавачи, а и планот го формираат самите предавачи. Така што со Предлог закон, или со закон тоа не може да се регулира и е бесмислено да се застапува таквата теза. Сето ова што го кажав не само што укажува на тоа дека воведување на предметот веронаука не само што не е во духот на Уставот и неговите основни начела, туку и на граѓанското општество и мултикултурата во

целина. Од сето досега изречено , пратеничката група на ЛДП нема да го подржи овој Предлог закон.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Има збот г. Трендафилов.

ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Сакам да обрнам внимание на претходниот дискутант дека атеистичкиот став исто така во себе содржи верување дека не постои бог, за разлика од теистичкиот став кој верува дека постои бог. Значи , ако зборуваме за рамноправност меѓу граѓаните, од каде тогаш да се тврди и ако сме свесни дека 2 милиони жители во земјава не се сите атеисти, зошто тогаш да му се дава предност само на тој облик на верување , додека се занемарува теистичкиот поглед кон светот. Јасно е дека и тие луѓе ги уживаат истите граѓански права како и атеистите. Значи уште еднаш ќе повторам она што го кажав во образложението. Намерата да се воведат факултативна настава еднаш неделно во петто одделение ќе ги запознае децата пред се со ставовите во рамките на културата во која тие се родени и во која тие се развиваат. Традициите во смисла на одбележување на најголемите христијански празници Божиќ и Велигден се празнуваат и во нивните семејства и овој Дом не работи во тие денови. И најумесно е да им биде објаснето на децата што всушност се одбележува на тие денови. Мислам не мора да зборуваме само за овие, но овие се најголемите практично празници во христијанскиот свет. Понатаму, запознавајќи ја сопствената култура и сопствената традиција, децата ги запознаваат заедничките основи на етичките концепти. Јас не очекувам нив да им се предаваат бог знае колку комплицирани нешта. Но во основите на конфесиите за кои претходно зборував стои стариот завет. Вие знаете дека се издадени многу, публикувани се многу , стрипувани, или цртани , издавачите се трудат да ги издаваат како сликовници приказните од стариот завет. Тие се универзални за сите, за оние три конфесии за кои зборував во образложението. Значи тоа е концептот за кој зборувам дека на тој начин децата запознаваат дека и некој припаѓа на поинаква културна традиција од него, сепак споделува одредени вредности како и тој самиот. До колку кога зборуваме за Македонската православна црква и за верниците од православна вероисповед, ги запознаваме сопствените поколенија со улогата на МПЦ, со сопствената историја и со сопствената традиција. Ако овие измени и дополнувања на законот поминат, верувам дека ќе се јават и понатаму добри намери за збогатување на оваа иницијатива . И како еден повисок облик е вториот дел за кој г-ѓата



зборуваше, а тоа е за изучувањето на етиката велам во сите облици на средношколското образование, не само во гимназиите, и не само како пилот програма. Но, битно е пред се е битно за македонскиот народ, за припадниците на МПЦ да се запознаат со сопствените културни, традиционални и етички вредности онака како што тоа се прави низ обичаите на МПЦ. Велам, неможеме да зборуваме за рамноправност, ако верувањето во непостоење станува, се обидува преставничката на ЛДП да го наметне како универзален став во Република Македонија. Тоа не е универзален став во Република Македонија, затоа што постои друга страна од ова тврдење која вели дека има и, која верува во постоењето на бог, односно има теистички поглед. До колку ние сакаме да дискутираме дури неznam, како академска расправа, ние не треба да го изедначуваме атеизмот со секуларизмот. Ако го изедначувавме или ако направевме разлика, ние вчера немаше да зборуваме за законот за државјанство, ќе зборувавме за закон за натурализации. Но, ние донесовме Закон за државјанство и со тоа ние дозволивме во Република Македонија дека неможе една престава, еден став, еден светоглед да има предност, или примат пред друг светоглед. Јас зборувам токму за тоа право кое е содржано во Уставот на Република Македонија.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Како предлагач г. Трендафилов има право да се дообјасни, но вие можете само како контра реплика, само една минута.

РОЗА ТОПУЗОВА КАРЕВСКА:

Мене ми е многу жал што имам само една минута, меѓутоа како што и г. Трендафилов кажа, јас сум подготвена за било каква академска дебата на оваа тема. Сега тука не би зборувала за атеизмот и верувањето во бога, како што тој сакаше да ги сврти работите. Токму тоа г. Трендафилов, верници и неверници споменава. Јас не реков дека сите се неверници, вклучувајќи се и себеси која што верувам. А што се однесува до традициите, сметам дека навистина тие се значаен дел од културата. Но, да се потсетиме дека секогаш низ историјата семејството било тоа пред се што ги негувало традициите и семејството има можност да ги воспитува децата во тој дух. И самите кажавте, поготово дека има голем број на публикации од стариот завет. Јас ќе ве надополнам, не само стариот, и новиот завет и житијата на светителите кои што се достапни на оние кои што сакаат да го надополнат тоа образование.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

За реплика се јави г. Блаже Стојановски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОВСКИ:

Јас сакам да реплицирам во однос на искажувањето на претходната дискутантка по однос на законитоста на овој закон. Имено, на 13.04.2002 година, е укинат став 2 од член 13 од страна на овој Парламент со измени на Законот за основно образование. А за да биде јасно за што се работи, јас сакам да го прочитам тоа.

Член 13 вели, во Основното училиште се забранува политичко и верско организирање и дејствување. Став 2, кој сега не постои велеше: Во основното училиште не се дозволува организирање на верско образование. Што значи дека и при конципирањето на самиот закон политичкото и верското организирање и дејствување е различно третирано од верското образование. Значи, не се работи за исти работи. Во Одлуката со која што Уставниот суд го укинува решението на министерот за образование со кое што беше воведено верско образование во основното училиште, ова прашање го третира прашањето на образование во кое што пред се би биле истакнувани и запознавани учениците со христијанските вредности, значи кога зборуваме за вредности, тоа треба да значи за едни универзални вредности кои што претставуваат и етички стандарди не само кај нас, туку многу пошироко. Уставниот суд зборува дека со верското образование се наметнувало верско дејствување. Ова претставува еден нон сенс, навистина верското дејствување и верското организирање во училиштата нема никаква врска со верското образование. Ова би го потврдил и со истакнувањето од страна Уставниот суд на кого што ова му беше прва одлука од неговото формирање, фактички од именувањето за негов претседател Лилјана Ингилизова-Ристова каде што е наведено дека верската настава според програмите е предвидена како континуиран процес во текот на целата учебна година, што според судот претставува верско дејствување и тоа врз основа на акт на државен орган, министерот за образование и наука. Имајќи ги предвид овие аспекти, ние сметаме дека целта на укинувањето, или на отпорот кон воведување на можност за изучување на етичките стандарди на христијанските вредности и на вредностите кои што се прифатени од страна на сите сегашни религии, навистина неможе да претставува начин кој што би бил од полза за развојот и за запознавањето на учениците и на децата и на идните генерации со овие вредности кои што треба да претставуваат основа во нивното животно развивање.

РОЗА ТОПУЗОВА -КАРЕВСКА:

Да му одговорам на претходниот репликант за она што го кажа. Моето излагање не се потпираше единствено врз одлуката на Уставниот суд. Му благодарам што овде се обиде да образложи;меѓутоа на самиот Устав, од тој аспект. Јас би ве замолила да направите разлика помеѓу веронауката и христијанската религија. Значи , гледам дека од вашето излагање вие тие два работи не ги разликувате добро. Јас кажав, не говорев спроти етичките норми и вредности и воопшто вредностите на христијанската религија. Вие сакавте да ми наметнете една сосема поинаква дискусија која што јас не ја извлеков.

АДНАН КАХИЛ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници,

Денеска имаме еден предлог за донесување на закон за дополнување на Законот за основно образование, со Предлог на закон. Би сакал да кажам неколку збора во врска со ова. Како што и на Комисија дискутирав во врска со овој предлог, да ја дадам мојата поддршка и да објаснам зошто ја давам таа поддршка со оглед на тоа што потекнувам од една друга конфесија, Муслиманската заедница и да укажам дека има потреба за донесување на ваков закон што е во склад со учењето на верата и веронауката. Не би сакал да навлегувам во образложението на предлагачот, впрочем се приклучувам кон предлагачот господинот Трендафилов што ги објасни сите аспекти на овој дел. Но, јас би кажал зошто се определив за тоа и за мене најважен момент зошто би сакал да го поддржам овој закон, што верата и веронауката ќе излезат од едно сивило што потекнува од практикување на истата во домови, во разни ќошиња, без јавност на работата на разни квази наставници кои денеска имаат влијание на децата и нивната психа. Денеска, а и во минатото, а верувам и во иднина верата и веронауката се практикува на еден многу соодветен начин, а тоа се собираат во разни домови, во разни ќошиња, верски наставници, не зборувам за попови, оци, итн, држат настава на тие деца и нивното влијание сигурно, апсолутно сум сигурен, бидејќи бев сведок на многу такви настани, не е само во домен на верата и често пати има различно и настрано влијание. Токму поради овој факт, мислам дека воведувањето на веронауката и верското образование каде впрочем кажано е дека е со потпис и барање на родителите на некој начин тоа е изборна, или факултативна настава, не знам како ќе го регулираме тоа, иако тоа во нашиот закон изборна и факултативна настава често пати се поистоветува, но тоа е друг предмет на елаборирање. Мислам дека тие настрани

влијанија ќе се сведат на минимум. Впрочем, ако сакаме да се интегрираме во едно општество каде што зборуваме за интегративни процеси во Македонија на разните заедници, а и во Европа, мислам дека веронауката каде што има елементи на познавање на други вери кои егзистираат во Република Македонија ќе допринесе сигурно до разбирање и до градење на тие деца дека постојат и други вери и нивните основи, темели кои треба да се изучуваат и да се почитуваат едни со други. Мислам дека тука нема ништо лошо, затоа што се дава избор, можност на родителите и на децата ако сакаат да слушаат настава. Тоа не е обврска, не би требало да биде обврска, едноставно ако сакаат. Мислам дека во тој домен ние треба да го поддржиме ова.

Претходно слушав за семејство, дека семејството е основана ќелија на секое општество, дека во рамките на семејството треба да опстои религијата и религиозните елементи и она што се вели понатамошно и општествено живеење. Да, се сложувам во семејството. Па и тоа семејство дава одлука, таткото, мајката, братот и сестрата тоа малолетно дете да учи како што напоменав во ќошиња веронаука како што е сега без никаква контрола, и од самите родители. Токму овој момент е многу важен каде што ќе излеземе од тие ќошиња, тоа ќе биде јавно и ќе знаеме каде, што, како и на кој начин таа настава се изведува, за да можеме како општество да влијаеме на можните негативни реперкусии во однос на влијанието на квази наставници ќе речам, не сите, сигурно има добри религиозни наставници, професори едуцирани во духот на заедништвото, во духот на таа религија која што прокламира заедништво, љубов и сето она што произлегува од верата и веронауката. Мислам дека треба еднаш да ги напуштиме сите можни постулати дека тоа не е дозволиво, тоа е во рамки на семејството, потоа е во рамки на демократијата и едноставно ако се свртиме кон минатото што се било во минатото недозволиво, се што било во минатото табу тема, се што било во минатото метафизика, денеска е на столот на науката, во столот на научниците, во столот на луѓето кои едноставно водат соодветна држава, водат соодветна цивилизација. Мислам дека во овој правец ние мораме, треба да го поддржиме овој Закон. И јас ќе го поддржам овој закон, зборувам пак за исламската религија која денеска, пак ќе повторам, дека се одвива наставата во разни домови, разни непроверени места со разни, разни влијанија кои не би требало да има такви влијанија. Затоа овој закон треба да се поддржи и јас ќе го поддржам тој закон. Без разлика што некој реагира несоодветно и како што не доликува на еден пратеник. Јас ќе продолжам со мојата дискусија во тој правец и ќе зборувам за една општа работа што се обидуваме да

зборувате дека она што не се гледа и она што не е видливо да каже дека тоа не постои. Само ќе кажам уште една реченица во однос на материјално дијалектичкиот пристап кон религијата. Точно материјално дијалектички пристап кон религијата има во однос на филозофијата и филозовските науки.

Ние не зборуваме за тој пристап. Таков пристап има во филозофијата по тие предмети. Ние зборуваме за еден друг пристап кој во основа е религиозен пристап, да ги имаме паралелите кои произлегуваат од таков пристап. И до ден денес не сме начисто со многу физички појави кои немаат објаснување и никако не ги етикетираме дали тие на овој или на оној начин се објаснети. Секогаш има дуалистички приод на пристапот и во самиот материјален пристап на науката. Но, сигурно тоа е простор за поширока дискусија во однос на ова. Јас не би сакал да дискустирам за тоа. Кажав неколку аспекти кој се најважни, во врска со поддршката на овој закон и аспектот да се запознаеме подобро и преку веронауката.

Бидејќи овде често пати се зборуваше за некои ситуации, разните филмови како што кажа господинот Јордановски за филмот “Пијанист”, со одредено наравоучение. Ќе дозволите сега јас да кажам една кратка приказка со одредено наравоучение, во однос на тоа што постои и што не постои или во однос на тоа што се обидел некој да каже дали има или нема.

После 1945 година, поради недостаток на разни професори и наставници во Југославија и во Македонија, имаше разни даскалки кои беа приучени и држеа настава, со курсеви од два или три месеци и се обидуваа да прокламираат една идеологија, наука, мислејќи дека за две недели тие научиле се во животот и дека тие се тие што треба, едноставно да ја кројат судбината на луѓето, објаснувајќи што постои и што не постои. Речено сторено, еден наставник извел група деца на ливада да им објасни, врз основа на материјален пристап, што значи да се види дека тоа постои и почнал со следното објаснување. Вели, деца денес ќе учиме, ние ќе видиме, јас ќе ви покажам, тоа е што има, постои и тоа е реалното. Им рекол - деца го гледате ли каменот, децата му одговориле - да наставниче го гледаме каменот - тој рекол - значи постои. Потоа им рекол - гледате ли го дрвото - децата одговориле - го гледаме. Наставникот рекол - значи постои. Така да, со низа примери, очигледно на децата им влегло во умот дека она што гледаат постои, а она што не го гледаат, сега доаѓа она второто и им рекол - деца сега гледате ли го бога - Децата рекле - не го гледаме - значи не постои - рекле децата. Во тој момент поминал попот, можеби и оцата и тој рекол “даскалке, одлично, многу добро со примери вие кажувате, ги учевте децата. Браво, рекол така треба наставаата да се одвива и рекол, можам ли

јас да се обратам до децата, да кажам дека треба на тој начин да се врши наставата. Учителот рекол - како не попе, повелете - Попот рекол - деца денес учите низ примери како е, она што ќе видите постои, а она што не го видите, не постои. Рекол попот, - деца ја гледате ли реката како тече - Децата одговориле -да попе, гледаме, значи постои рекле сите на глас.Го гледате ли небото, сино, убаво. Децата рекле - да попе. На крајот прашал - му го гледате ли мозокот на даскалот - не. Ајде пријатно, отидов јас.

Изведете заклучок што значи ова?

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господинот Талат Џафери има реплика.

ТАЛАТ ЏАФЕРИ:

Како прво сакам да нагласам дека господинот Андан Ќахил и другите предлагачи на овој предлог закон се обидуваат да внесат нешто во процедура што нема никаква врска со законот.

Барам од пратеникот Аднан Ќахил да побара јавно извинување од сите оние едукатори, наставници, теолози, исламски дека тие не држат исламска верска наука по куќички, по сомнителни места, туку, напротив, доколку не знае господинот, во Скопје постои Теолошки факултет за исламски науки, постои средно училиште “Медреса” и доколку не му е јасно може да појде во исламската заедница, да ги добие биографиите на сите оние кои завршиле во Кувајт, во Египет, во Саудиска Арабија, во Турција и во други државни.

Господине Аднан Ќахил, вие, навистина немате врска што зборувате. Тоа јавно ви го кажувам. Вие го лажете електоратот.

Јас разбираам дека предлагачите од христијанска вероисповест да инсистираат на тоа што инсистираат и тоа е разбирливо. Но, не ве разбираам што вие сакате, со вакви измами и лаги дека исламската вероисповест или учење се држи по разни ќошиња, тоа барам јавно да го повлечете. Вие знаете дека сите верски објекти имаат свои места. Тоа се места каде се изучува исламската веронауката. Вие тоа го кажувате врз основа на последните настани што се случија во Битола, или неznam на кое друго место. Ова право никој не ви го дал. Навистина е срамно з вас тоа што го презентирате тука.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Има контра реплика од 1 минути господинот Ќахил.

АДНАН ЌАХИЛ:

Очигледно една минута е многу малку, а јас веднаш ќе кажам, срам е за вас господине Талат Џафери, не за мене.

Јас не сум предлагач. Јас само го поддржав и немојте да ставате тези како што вие сакате да милувате.

Јас не реков дека нема медреси. Многу подобро од вас знам. Во мојата фамилија има луѓе кои учат, завршиле односно дипломирале во верски заедници (Господинот Талат Џафери, дофрла од место)

Ајде бе не зборувај таму. Што се занесуваш ти.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Кахил..

АДНАН КАХИЛ:

Ве молам, се става теза дека јас сум против учењето во исламска заедница.

Јас одговорно тврдам дека има некои луѓе кои учат. Јас не зборувам за тие едуцирани наставници кои се во верски заедници, во Медресата и тн. Зборувам за можност, некој да го искористи тоа. Јас инаку учев и во моето семејство се учеше по правилата на исламот. Ти господине учеше за генерал и за атеист.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Погрешно се разбравме.

Немата право за контра реплика господине Талат.

Објавувам пауза од 15 минути.

(По паузата седницата продолжи со работа во 12,40 часот)

За реплика се јавува госпоѓата Роза Топузова-Каревска.

РОЗА ТОПУЗОВА - КАРЕВСКА:

Почитувани пратеници, само што помислив дека од филмските пародии поминавме на македонските народни приказни, од господинот Кахил слушнавме една новокомпирирана шунд нарација. Но, мојата реплика беше за следното:

Запознавањето на различните религии и религиозното учење, господине Кахил, не го нуди предметот веронаука. Тоа е еден аспект.

Вториот аспект е околу тоа дека, не ми е јасно, ако и самиот кажавте дека се што било некогаш недозволено, сега веќе е дозволено. Така да и религијата во еден период, навистина беше таму тема. Меѓутоа, со оглед на тоа што во овој момент таа е дозволена, тогаш навистина не ми е јасно, зошто оној што сака да се здобие со такви знаења, треба да ги изучува во ќошињата, или на скриени места, како што вие кажавте. Има многу места и можности религијата да се изучува, не само во училиштата, туку и надвор од нив.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Кахил една минута.

АДНАН КАХИЛ:

Првиот дел од дискусијата нема да го коментирам. Тоа се ваши гледишта и нека останат како такви.

Но она во другиот дел што рековте, зошто мора да се изучува религијата и веронауката, или оној коментар, очигледно се обидуваат на друг начин да го кажете дека се учи во нејавни места, токму тоа ми беше интуицијата, бидејќи во Македонија во однос на разни религии постојат институции: Медреса, факултети, заедници и тн. Всушност нашата интенциј е тоа да се внесе во училиштата каде што, тие луѓе што се едуцирани и кадри да ја предаваат таа настава, ќе предаваат. Значи од верска заедниц, почнувајќи од исламска и други верски задници, потоа од Медресата и факултети кои се едуцирани баш за таа работа, да имаме јавност и преглед што се прави. Значи никако не ми беше интенцијата да кажам дека сите се такви, но кажав, како што и впрочем секаде во светот, постојат и такви што предаваат и кои не се квалификувани за тоа.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам господине Кахил.

Господинот Тала Џафери, процедурално.

Повелете.

ТАЛАТ ЏАФЕРИ:

Прво, сакам да се извинам за интервенцијата во текот на репликата и барам од вас да ни ги дадете стенографските белешки од дискусијата на колегата и мојата реплика и после ќе можеме да ја информираме јавноста кој што кажал.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Во текот на работата на Парламентот, стенографските белешки ќе бидат доставени.

Повделете господине Макрадули, имате збор.

ЈАНИ МАКРАДУЛИ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници,

Ќе ми досволите и на мене да искажам некои ставови.

Прво, да кажам, во име на пратеничката група на СДСМ, ние нема да го поддржиме овој предлог на закон, а сега ќе кажам и некои аргументи во корист на нашата одлука.



Иако се работи за мал и необемен Предлог, како што беше кажано, мораме да ја земеме предвид или подобро кажано не смеаме да ја занемариме комплексноста на ова прашање. Имено ова прашање нема само една димензија. Со отворањето на ова прашање се отвараат и низа други меѓусебно поврзани, образовни прашања.

Секој образовен систем во светот има свои карактеристики. Секоја земја го има уредено своето основно образование на различен начин и тоа преку времетраењето, изборот на наставните предмети, односно теоретска настава, практична настава и слично.

Република Македонија е држава со специфики. За жал, нашиот образовен систем веќе 12-тина години лута на патот на реформите. Од овие причини не смеаме да дозволиме да правиме некаква промена на образовните закони, со образложение дека е така во некоја земја, или затоа што било тренд во земјите од соседството. Тука би сакал да корегирам, иако не мислам дека ќе најдеме заеднички јазик или став.

Во Франција не постои никаков облик на веронаука или верско дејствување. Да ве потсетам сега дека имаат големи полемики, бидејќи министерот за образование на Франција, дури забрани со брада да се појавуваат учителите, но тоа не е наша работа.

Втора работа, во Италија е изборен предметот. Заедно, во исто време се нудат и предметите спорт и предметот информатика. И тоа е еден од правците во ој можеме да најдеме решение на, условно кажано, проблемот, за кој ќе зборувам малку подоцна.

Она што сакам сега на почеток да го кажам малку зборуваше господинот Стојановски, во однос на историјата како дојде ова. Јас се сеќавам бев пратеник и во претходниот состав. На предлог на Михајло Георгиевски, министерот Новковски се согласи да се избриша вториот дел каде не се дозволува организирање на верско образование во основните училишта. Имаше многу полемики во јваноста и ако сме реални, ќе се потсетиме дека огромно незадоволство имаше меѓу родителите на основците, бидејќи не беа консултирани, не се направи една општа расправа. Затоа велам, овој проблем, или овој предмет за кој денес зборуваме, или воведувањето на веронауката или овој Предлог-закон не е толку едноставен за да можеме така едноставно и набрзина да го направиме.

Второ, да ве потсетам дека Уставниот суд на 5 ноември ја поништи Одлуката на министерството за образование и наука и ако се држиме навистина до честост, верата, каде што вика не лажи, не крати ќе бидеме свесни дека тоа не е прва одлука

на Уставниот суд. Тука господинот Блаже Стојановски треба да се извини и да и каже на јавноста дека ова не е прва одлука што ја донел новиот состав на Уставниот суд. Од 17 септември се води расправата, многу решенија, многу одлуки се донесени до тогаш а не 5 ноември оваа за поништувањето на одлуката на Министерството за образование.

Бидејќи јас не сакам да се мешам во работата на Уставниот суд само ќе цитирам. Сега некој сака да се повикува на Уставен суд кога му одговара, како што беше случј со некој претходен закон кога чекавме да се донесе одлуката на Уставен суд, а денес се фрлаат дрва и камења на тој Уставен суд, но јас ќе ја прочитам нивната одлука која вели:

“Тргјувајќи од уставната гаранција за слободата на верското уверување слободата на вероисповеста, како и од принципот на одвоеност на државата од верските заедници и религиони групи, произлегува дека ниту државата, ниту нејзините органи со свои акти и дејствија не можат во рамките на институциите или надвор од нив, на граѓаните на Република Македонија да им нметнуваат верско дејствување во било каков вид и форма. Државата и нејзините органи, во своето делување, без исклучок мора да задржат неутралност, а со цел граѓанинот слободно да може да се определи дали ќе ја привати или нема да ја прифати или нема да ја прифати одредена вера, дали ќе ја исповеда или нема да ја исповеда, дали ќе учествува или нема да учествува во верски обреди. Тука би припадната и слободата на определувањето, дали граѓанинот ќе ги изучува своите книги на религиозната група на која и припаѓа како и на други религиосни групи.

Сите наведени делувања во правец на верско определување или само запознавање со религијата на било која религиозна група, преку изучување на верските книги, според изнесениот уставен концепт, граѓанинот има можност да ги реализира во рамките на верските заедници и религиозни групи и надвор од нив, според амандманто 7, точка 2, но не и во рамките на државните органи или државните училишта како јавни институции”.

И ставот што господинот Стојановски го прочита, мислам дека одговара на оние што се бориме да не се прифати овој закон, а тоа е дека верската настава, според програмите е предвидена како континуиран процес во текот на целата учебна година, што според судот претставува версој дејствување и тоа врз основа на акт на државен орган, министерот за образование.

Поаѓајќи од оваа одлука, поаѓајќи од уставните разграничености, имајќи го предвид и законот за основно образование, се едни од аргументите, зошто ние како пратеничка група нема да го поддржиме овој предлог.

Од вториот аспект за кој што сакам да зборувам е дека со ваков тип на закон не може да се уреди факултативниот начин на изучување на предмети. Во Законот за основно образование стои дека образовниот систем во основнит училишта се ивршува со редовни предмети, со изборни предмети, но наставните планови програми го подготвува Бирото за развој на образованието, а по предлог на Педагошката служба ги донесува министерот. Таму е патот каде ние треба да ја најдеме формата ако сакаме ова да се направи. Не можеме во закон да наметнуваме нешто што не е дел од материјата, а зборува само за факултативни предмети.

Имајќи го ова предвид, а сакајќи да им овозможиме на сите деца подеднакво да учат, тоа што се нарекува модерна технологија, односно информатика и јазици, јас со колегата Иван Анастасовски до Бирото за развој поднесовме барање за воведување на предметот информатика или втор странски јазик, како изборен предмет, за да можеме да ги вклучиме и оние деца чии родители немаат средства да платат курсеви за странски јазик или информатика, за да можат подеднакво сите да учат. Тоа е патот. Ние тргнавме по тој пат на измени на законот, но сфативме дек е тоа невозможно, со ваква промена да го направиме, да уфрлиме факултетно учење во закон, да наведеме дека така ќе биде. Патот е преку измена на наставните планови и програми што ги подготвува Бирото.

Од тие причини, сметам дека и кажав Пратеничката група нема да го подржи овој предлог на закон. Има форма како тоа да се направи. Уставната разграниченост е јасна и остануваме на определбата да не го поддржиме овој закон.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Трендафилов, како предлагач.

ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Делумно се согласувам со тоа што го зборуваше господинот Макрадули да се овозможи во основното образование пристап кон модерните науки. Но, сакам да го потсетам господине Макрадули, а денеска на дневен ред се наоѓа исто така и Декларација за Европската унија во контекстот на активностите во земјите членки на

Европската унија во поглед на донесување на новиот устав на Европската унија. Бидејќи тоа е точно што го зборувавше за Република Франција, но прееска јас зборував за разликата помеѓу атеистички светоглед и секуларно уредена република, како што е Република Франција и затоа ние вчера ќе зборувавме, доколку бевме секуларно уредена република, за закон за натурализација, а не закон за државјанство во контекст така како што го донесовме. Но, тоа е друго прашање.

Сакам да му обрнам внимание на господинот Макрадули дека Европската унија, пвоеќе земји, што ја претставуваат моторната сила на Европската унија инсистираат во преамбулата на идниот устав на Европската унија да влезе одредба дека културно и цивилизациско наследство на Европскиот континент претставува христијанството. Тие, верувам, во националните законодавства, во националните уставни членки на Европската унија е уредено на еден или на друг начин оваа општа и би рекол силна декларативна забелешка на неколку земји од Европската унија, јасно кажува дека и покрај сиот технолошки напредок во земјите членки на Европската унија, покрај цело технолошко наследство и моќ што е кумулирано во земјите членки на Европската унија, сепак тие не се осврнувале само на модерните науки, сепак нашле за сходно одредени политички фактори во земјите членки на Европската унија да инсистираат и, како што стојат работите, тоа најверојатно и ќе се случи, да се стави во преамбулата и таа одредба како дел од општото, културно наследство на Европскиот континент во целина.

Јас сум свесен за тоа што го вели Уставот и како, можеби навидум, има уставни пречки за овие измени на Законот за основно образование. Но, уште еднаш ќе истакнам дека не може во Уставниот суд да се повикува и да дава предност на еден светоглед, за сметка на друг. Јас не сакам да зборувам дека и истакнати партиски претставници на СДСМ се наоѓаат понекогаш среде одредени верски обреди, дури и членови на Владата на Република Македонија, како што беше министерот за одбрана, но истакнувам дека Уставот и Уставниот суд не треба да прават разлика и да даваат примат на едно мислење за сметка на друго мислење.

Фактот дека овој обид претставува организирано изучување на веронаука, овде не станува збор пак ќе кажам за изучување на историја на религии или нешто слично, ова значи дека ќе се изучува веронаука. Не е целата да се прават конвертити од децата да преминуваат од една во друга вероисповест. Значи, секој според свое лично убедување, според традицијата и културата од која потекнува да ги збогати своите знаења со основните принципи на верата што се практикува во рамките на неговото семејство. Ништо повеќе.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Макрадули. Имате една минута, бидејќи ова беше како реплика.

ЈАНИ МАКРАДУЛИ:

Добро, јас мислам дека имам три минути, но добро, нека биде една минута.

Сите тие принципи за кои што зборува господинот Трендафилив не се спорни. И преамбулите и заложбите во Европската унија. Но, тука зборуваме за нешто сосема друго.

Значи, прво зборуваме дали е ова можно да го направиме во нашата земја, дали е уставно дозволено, а околу легитимноста на Одлуката на Уставниот суд не сакам да зборувам, бидејќи одлуките на Уставниот суд како независен орган кој се грижи за уставноста и законитоста не би сакал да ги коментирам. За мене тоа се факти, појдовност од која што тргнавме во нашата анализа дали да го прифатиме ова или не.

Инаку, една заложба има исто во Европската унија, а тоа е да се има тенденција на изборни предмети, наспротив факултативните. Во пвоекето земји постојат само регуларни и изборни предмети, а многу малку факултативни предмети.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Блаже Стојановски, имате право на реплика од три минути.

БЛАЖЕ СТОЈАНОВСКИ:

Господинот Јани Макрадули јасно кажа дека СДСМ нема да го поддржи овој предлог. Оттука произлегуваат сите оние напори што ги направи за да најде начин како да го оправда тоа. Еден добар дел го посвети на тоа што јас го кажав, во смисла на цитирање на она што го образложил Уставниот суд на Република Македонија.

Значи, првиот дел на мојата реплика се однесува на тоа. Имено, с работи за поништување на Решение на министерот за образование и наука. Јас можам да ви дадам еден куп одлуки од страна на Уставниот суд, каде што Уставниот

суд се изјаснува дека не е надлежен да постапува по поединечни акти како што се решенија што ги донесуваат министри. Ако постапување по ова решение значи доследност на Уставниот суд, тогаш вие сте во право. Меѓутоа, ако тоа не значи дека Уставниот суд постапува согласно почитувањето на уставноста на законите и другите општи прописи, туку постапува по поединечни акти што ги носат министрите и другите органи на управата, тогаш навистина не сте во право затоа што Уставниот суд не постапува по поединечни акти, туку тие се предмет на правна заштита пред редовните судови.

Втората работа за која сакам да реплицирам се однесува за вашето мешање на поимите верско дејствување и верско образование. Затоа што верското дејствување претпоставува нешто друго и тоа е регулирано со Уставот, меѓутоа, не е доволно регулирано со законот. Па затоа ни се случува да имаме најразлични религиозни групи што дејствуваат надвор од секаква контрола.

Меѓутоа, верското образование е образование каде што акцентот се става на етичките вредности што се однесуваат на божјите заповеди што мора да претставуваат еден светилник кон кој што ќе се стремат сите активности на луѓето во нивното постоење.

Значи, за да постои спасение мора да постои покајание, а спознавањето на овие Божји закони, на овие вредности е основа за себеспознавање. Тој кој не може да се спознае себеси, не може да ги спознае другите и на тој начин го чекори животниот пат кон вистинските вредности.

Зата, мислам дека треба едно да ви биде јасно, а то е дека верското образование не може да претставува ништо друго туку само едно позитивно влијание на децата кои ќе ги спознаат вредностите што се предвидени во верата.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Макрадули.

ЈАНИ МАКРАДУЛИ:

Благодарам господине претседателе.

Не вложив многу напори да ви објаснам зошто нема да го подржиме ова, бидејќи ова е очигледно Одлука на Уставниот суд. Сега, вие како сакате можете да толкувате, а јас реков дека Одлуката на Уставниот суд не сака да ја коментира, не

сакам да навлегувам во процедури и во други некои решенија. Јас како инженер го читам тоа што го пишува тука и почнуваме да дискутираме.

Што се однесува до вашиот продуктивен говор што го направивте би ве повикал да ги прочитате Божјите заповеди - не лажи, не кради, и почитувајтеги, па после барајте од нас нешто друго.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете госпоѓо Ганка Самоиловска-Цветанова. Имате реплика три минути.

ГАНКА САМОИЛОВСКА-ЦВЕТАНОВА:

Благодарам претседателе.

Прво, еден од најголемите гревови во христијанството е суетата и оној момент кога ќе се ослободите од суетата ќе може навистина порелаксирано да разговараме.

Една мала корекција во однос на вашето излагање. Во Франција се изучува веронаука и тоа се изучува факултативно, со тоа што децата имаат право на избор помеѓу часовите од веронаука односно на онаа религија на која тие и припаѓаат и со замена за предметот етика. Значи, не е точен фактот дека во Република Франција не се изучува веронауката. Се изучува токму по овој модел.

А зошто ВМРО-ДПМНЕ како пратеничка партија сака веронауката да се стави во рамките на образовниот систем, бидејќи на тој начин децата не само што ќе имаат можност да се запознаат со вистинските и суштински етички вредности на религијата на која и припаѓаат, туку и по пат на институционализација на овој предмет едноставно државата ќе може да воспостави контрола во однос на тоа кој и што предава. Бидејќи, како што беше кажано треба да се запознаат децата со вистинските вредности на религијата на која и припаѓаат.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Макрадули, имате право од една минута.

ЈАНИ МАКРАДУЛИ:

Благодарам господине претседателе,

Прво, ако некој каже дека 5-ти Ноември е првата Одлука на Уставниот суд а тоа не е точно, вие кажете дека е суета или неznam што, но тоа е факт. Е сега,

човек кој кажува дека на 5-ти Ноември и првата Одлука, а не е, не знам како се вика тоа.

Второ, доколку се сакало да се тргне од принципите да се зборува за етика, ние го подржуваме концептот да се изучува етиката во основното образование. Зошто така не го предложивте тоа, туку под закрила на веронауката сакате да дадете сега некои други вредности, бидејќи тоа ви е поподатливо за политички маркетинг.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Мавровски, имате право на три минути.

СПИРО МАВРОВСКИ:

Па, да му помогнеме на господинот Макрадули, токму етиката и моралот ќе треба да почне да ги изучува, бидејќи ги има пропуштено, барем неговите деца да ги научат со оваа веронаука што предлагачот ја предложи за тие деца да можеме да ги добиеме во едно нормално општество што треба да се развива, а не во вакви ситуации кога по секој се плука, а потоа тој излегува кривецот.

Не би се согласил со неговото излагање во тоа што кажа дека се јави огромно незадоволство кај родителите токму поради тоа што не биле прашани за таа веронаука. Тоа беше основното што беше одлуката поради родителите и нивното незадоволство да се укине овој предмет. Но, родителите, за жал, имаа огромно незадоволство за невработеноста на младите, за работата на куфулињата, за запишување на факултетите на младите луѓе, за отворање на овој нов Тетовски универзитет, за работата на сектите што во моментов одат од врата до врата, нудат бесплатни материјали и со тоа ги заведуваат младите, пропаганден материјал што може да биде опасен и е опасен. Но, за скоро време ќе го видиме и тоа влијание. Но, за тоа ништо не се менува. Останува исто. А пречи овој еден час, предавање од веронаука и тоа факултативно, кој сака на основните училишта во 5-то одделение. Тоа е значи основниот проблем. А, етикат и моралот ќе произлезат токму од тука.

Спортот, како што кажувате за Италија дека е избран предмет, покрај веронауката, во основните училишта едноставно е сфатен многу поинаку. И на часовите по спорт и физичка култура, како што е крстено, многу повеќе се учи математика и некои други предмети за кои што наставниците не стасале да ги предадат. Така што и во спортот, исто како и во веронауката имаме огромни



проблеми со тоа што ги гледаме и здравствените проблеми кај нашите млади поколенија.

Затоа, јас би го поддржал предлогот на господинот Јани Макрадули кога тоа ќе дојде на собраниска расправа, информатиката и странскиот јазик да бидат во програмата и учениците да ги изучуваат. Но, етиката и моралот е она што е составното и корен на било кое општество. Затоа, не како што кажувате 12 години да лутаме во образованието, туку да видиме дека и во оние држави што се многу, многу пред нас, едноставно луѓето виделе дека тоа е концептот и тоа го вградиле во нивните уставни и нивните закони.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Имаме уште двајца дискусанти. Јас би замолил да завршиме со дискусантите и после да направиме пауза по барање на пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ. Тоа се пратениците Ана Андова и Зоран Шапуриќ.

Господинот Шапуриќ вели дека не се пријавил, значи само госпоѓата Ана Андова.

Ве молам госпоѓо Андова, повелете, но ако сакате малку побрзо, да ве слушнеме уште вас, па пауза.

(Пратениците од ВМРО-ДПМНЕ реагираат во врска со времето за пауза)

Да ја слушнеме само уште госпоѓа Андова, па потоа ќе направиме пауза. Таа има само пет минути.

Ве молам. Мислам дека пет минути може да се причека.

Госпоѓо Андова, повелете, па да дадеме пауза.

АНА АНДОВА:

Сосема кратко претседателе.

Сосема накратко ќе се осврнам на прашањето што оваа точка го нуди за расправа и ќе скратам од воведниот дел, ќе тргнам од констатацијата на предлагачот дека на младите луѓе треба да им се овозможи да се доизградат како личности. Како што е наведено во причините поради кои истиот смета дека треба да се донесе законот, со цел зајакнување на моралната димензија.

Бидејќи самиот предлагач во став 5 од член 1 на својот предлог што го додава на член 13 од постојниот закон, јасно кажува дек изучување на веронауката

несмее да влијае врз верското убедување на учениците, бидејќи со Уставот и Законот за верски заедници и религиозните групи е уредено прашањето на верската поука, а и сите колеги во претходните дискусии го нагласија етичкиот концепт на прашањето како почетен или како краен сеедно, јас мислам дека прашањето поради тоа што е многу покомплексно, посложено отколку што е дадено во Предлогот на законот, без да претендирам да нудат решение бидејќи сум лаик во областа, предлагам Комисијата за образование, наука и спорт, во соработка со експерти, да го елаборира прашањето за потребата за воведување на предметот етика. Со што ќе се понудат одговори на прашањата од типот на кои господинот Андан Кахил коментираше, ќе се надмине сивилото на информациите и податоците од “голата наука” и ќе предизвика интерес кај децата и младите да размислуваат за големите и важни прашања.

Одредено искуство веќе има со веќе предвидената програма, со веќе спроведената програма за етичко образование во 5-те средни училишта пред 2 - 3 години. Впрочем, тоа што особено сакам да го истакнам во контекст на точката, највисоките етички вредности, без исклучок на истоветен или сличен начин се искажани во сите религии, бидејќи го сублимираат човековото искуство. Искажани во 10-те божји заповеди во христијанството, во 5-те столбови на исламот, во очигледните вистини кои се основни морални патокази во некои источни религии, а од сите нив произлегува дека вистинска должност на човекот е да го почитува доброто.

Пред младите е животот што ќе им понуди многу искушенија. Пред тие искушенија тие ќе се замислуваат, ќе донесуваат одлуки по кој пат во својот живот да продолжат, како да се однесуваат, како да постапуваат, кои вредности ќе ги изберат, кои норми ќе ги следат, кон што ќе тежнеат и како тоа да го реализираат. И, бидејќи некој уште многу одамна рекол дека човекот не се раѓа добар, туку се учи да биде добар, а бидејќи денес не само во нашето општество туку и во севкупната човечка заедница се поставува прашањето на значењето на моралот, за квалитетот на животот и на општеството, кои се основните смерници во новото време, кои обврски и норми произлегуваат во сите области на животот и делувањето. Еве, почнувајќи од себеси, од нашето здравје, од грижата за нашата непосредна средина, од работата на сите полиња на делување на човекот, од политичката активност, исто така, се разбира и се надевам дека ќе се согласите со мене, дека ова исто како вредност, или како норма произлегува од сите религии. Не само врз основа на

милениумски интериоризирани вредности во човековото пвоедение, туку и како потреба на времето на кое сега го живееме.

И, уште еднаш да повторам, инаку не претендирам да бидам познавач на областа, ова е мое лично гледање, искусвена категорија, лична потреба и чувство дека прашањето за кое дискутираме треба поинаку да се уреди, поинаку да му пристапиме, за што ја повикувам Комисијата за образование, наука и спорт да го стави во својата агенда во соработка со експертите за воведување на предметот етика.

Бидејќи предлогот на законот што е пред нас не го нуди тоа, јас истиот нема да го поддржам.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Мислам дека во рамките на 15 минути академски не им одземав многу време на пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ, тоа се само 5 минути, еве сега по нивно барање.

Објавувам пауза поради програмската шема на Македонска радио телевизија, продолжуваме во 15,00 часот.

(По паузата)

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Продолжуваме со расправата. Тука е и претставникот на Владата.

Овдека се пријавени двајца, г-динот Стојановски, не е присутен, г-динот Орданчо Тасев, не е присутен, избришете ги.

Повелете г-дине Трендафилов.

ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Сакам да го информирам г-динот Макрадули дека во постојната програма за основно образование, тоа што тој кажа дека тој и неговиот колега го предложиле, е регулирано и правото е остварено дека се изучува информатика и втор странски јазик. Значи, тие нема потреба да продолжат со својата иницијатива, затоа што тоа е дел од сегашната пракса, од сегашната наставна програма за основно образование.

Што се однесува до забелешките во поглед на претходната дискутантка, кои се однесуваат на тоа дека таа би предложила до матичната комисија во Собранието да се разгледува и да се усвои предлог, со кој би се вовела етиката како задолжителен предмет во основното и највероватно во средното образование, ако

една таква иницијатива дојде за во средното образование, мислам дека и во пратеничката група на ВМРО ќе постои расположението, тоа да биде подржано и дури би учествувале, со цел таа наставна програма, таа наставна содржина да биде што по квалитетна. Но, сакам да и обрнам внимание дека, без оглед од кој период сака да ја изучува етиката, сепак, на било кој автор, кои би биле дел од таа наставна содржина, да се повика во повеќе од 90% централно место ќе зазема некаква фигура, која, зборував и пред малку, дека ги дели најверојатно и пратениците во Собранието на оние кои се атеисти, условно речено и оние кои се теисти. Значи, да не излегуваме многу надвор од рамките на измените на Предлог законот, затоа што тие се конкретни и се однесуваат исклучиво на изучување на веронаука на факултативна основа, значи, на доброволна основа, за да се запознае секој оној родител кој би сакал сопственото дете да биде запознато со основите на вероисповеста која се практикува во кругот на семејството.

Што се однесува до забелешката, тоа се сваќа дека се врши верско влијание, не станува збор за убедување да се еприфати одредена вероисповест или да се промени одредена вероисповест, туку во рамките на постојната, на постојните традиции и на постојната вера која се практикува, да им се овозможи на оние кои се заинтересирани тоа да можат да го спознаат на еден, би рекол, посоодветен и поорганизиран начин, што сега, за жал, не е случај во основните училишта.

Инаку, ќе повторам уште еднаш информатиката и вториот странски јазик се веќе дел од праксата во основното образование во РМ.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Повелете една минут аконтра реплика, госпоѓа Андова.

АНА АНДОВА:

Еве, на дообјаснувањето на г-динот Трендафилов, би сакала да кажам, без разлика на тоа дали јас сум атеист или теист, тоа е право на мој слободен избор, сепак, моето социокултурно миље на моето семејство и на моите деца е христијанството, како што на некој друг е нечија друга религија. Апсолутно, без разлика на вашиот мотив на предлагањето на законот, јас и понатаму сметам дека прашањето е комплексно и со ваков Предлог на закон не може да се реши и заради тоа предложив еден покомплексен приод, без притоа да претендирам да нудам решенија. Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Блаже Стојаноски, Вие имате реплика или збор?

За збор се јави пратеникот Блаже Стојаноски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОСКИ:

Благодарам претседателе,

На почетокот сакам да тргнеме од еден постулат, кој што е дефиниран во член 16 од Уставот, кој што ги гарантира слободата на уверувањето, мислата, совеста и јавното изразување на мислата. Со амандманот 7 на Уставот, МПЦ, како и Исламската верска заедница во Македонија, Католичката црква, Евангелско-методистичката црква, Еврејската заедница и другите верски заедници и религиозни групи се одвоени од државата и се еднакви пред законот. Исто така, МПЦ, верските заедници и религиозните групи се слободни во основањето на верски училишта и на социјални добротворни установи во постапка предвидена со закон. Тргувајќи од овие уставни одредби, се поставуваат две прашања.

Прво, на кој начин се остварува уставната гаранција за остварување на слободата на уверувањето, мислата, совеста и јавното изразување на мислата. Како државата се грижи за институционалната рамка, во која ќе може да се изразувана слободен начин верската определба. Дали тоа што е предвидено како уставна темелна вредност претставува можност секоја верска група да ја остварува слободата на вероисповеста со полн капацитет или пак законското решение односно практичната, реалната ситуација, во која што се регистрираат верски групи како здруженија на граѓани и тие понатаму дејствуваат надвор од секакви институционални рамки, претставува нешто што може да претставува, навистина, остварување на овие уставни определби. Со самото тоа што во Уставот на РМ е истакната МПЦ, како и другите верски заедници и религиозни групи, кои што се одвоени од државата, треба да се одбележи тоа дека државата навистина многу малку внимание му посветува на спречувањето на ширење на учења, кои што се спротивни или се создаваат забунувања или оставаат простор за некакви други дејствувања во рамките на тие учења. Што сакам да кажам? Факт е дека е можна злоупотреба на оваа слобода на вероисповест, а таа злоупотреба може да се врши на различни начини, од различни субјекти, со различни цели, кои што во голем дел можат да бидат и политички. Имено, вакви искуства имаме во светот и треба да тргнеме од тие искуства и на тој начин да ги поставуваме работите, врз основа на

согледувањата на туѓите искуства, со цел да не се доведеме како држава во ситуација да може да ни се случува во секоја куќа или во секој објект да може да се основа некое здружение на граѓани и тоа да биде покриено со некакво остварување на слободата на вероисповеста, иако тоа може да претставува основ аза остварување на сосема други цели, кои што со ништо не се поврзани со вероисповеста. Значи, тргнувајќи од овие работи, прво, треба да имаме основни познавања за етичката димензија на верата, на сите оние вредности кои што се утврдени во Библијата, во основните книги на останатите вероисповести и на тој начин да може и подобро и посодржајно и меѓусебно да се запознаеме, меѓутоа, да ги познаеме основните филозофски основи на кои што почива цивилизацијата од почетокот до денеска. Меѓутоа, факт е и едно друго. Пред паузата ние бевме сведоци дека ова прашање се третира амблочно негативно. Имено, во настапот на г-динот Макрадули, јасно беше кажано дека тие се против тоа, затоа што Уставниот суд го укинал решението на министерот за образование и наука, со кое што се овозможува реализација на правото на верско образование во училиштата, за што претходно зборував дека неам врска со верско дејствување, затоа што верското дејствување претставува сосема нешто друго, а не претставува можност за образување на учениците во смисла на обезбедување на знаења, кои што ќе значат можност за нивни избор по однос на нивниот поглед на свет, по однос на нивната филозофска и животна ориентација.

Значи, сведувањето од страна на г-дин Макрадули на прашањето на верата, сметам дека го сваќа така дека вера претставува и атеизмот, затоа што тоа е вера дека не се верува во Бога, што претставува навистина еден многу нелогичен заклучок, од кој што може да произлезат многу други работи, кои навистина не треба да абидат предмет на дискусија во ова Собрание. Значи од овие причини сметам дека не треба да се има негативен однос кон овој предлог. Овој предлог треба да биде еподржан и на тој начин да им се овозможи на учениците, на децата да можат да градат свои ставови кон животот, да ги прифатат или да не ги прифатат, затоа што верското образование не претпоставува стопроцентно дека оној кој што го учи верското образование дека е верник, затоа што тој учејќи го верското образование, може да го прифати или да не го прифати како вредност, но факт е дека му се дава избор и можност да ги прифати тие вредности, кои што претставуваат основа, како што кажав и пред малку, на цивилизациското опстојување на човечството долги милениуми, долги векови, долги години наназад.

Од сите овие причини сметам дека треба да се подржи овој предлог и сите ние да застанеме со поддршка на Предлогот на закон за изменување на Законот за основно образование и давањето на можност во петто одделение да можат факултативно учениците да се запознаваат со вредностите, кои што претставуваат универзални вредности. Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете г-дине Макрадули три минути реплика.

ЈАНИ МАКРАДУЛИ:

Почитуван претседателе, јас мислев покорисно ќе ја искористи г-динот Блаже Стојаноски, паузата и нема да повтори некои работи што јас и не ги кажав или не знам од каде ги извади. Инаку, точно е тоа дека некој може да учи, а не мора да научи, како што некој може да учи правен факултет, а не мора да научи многу работи од тоа. Ако некој добро го научи, ќе го почитува Уставот и ќе го чита Уставот, каде што пишува дека: “Македонската православна црква, како и Исламската верска заедница во Македонија, Католичката црква, Евенгелиско-методистичката црква, Еврејската заедница и другите верски заедници и религиозни групи, се слободни во основањето на верски училишта и на социјални добротворни установи во постапка предвидена со закон”. Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Една минута г-динот Стојаноски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОСКИ:

Очигледно е дека г-динот Макрадули не може да ме разбере. Меѓутоа, на ова јас би имал само еден коментар: “Прости му Господе, не знае што прави”. Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Госпоѓо Топузова Каревска, имате реплика.

РОЗА ТОПУЗОВА КАРЕВСКА:

Сосема кратко. Цело време се настојува и од претходниот излагач да помине тезата дека со воведување на веронауката, ќе се запре појавата и развојот и дејствувањето на одредени секти во Македонија.

Ве молам, тоа да не се меша. Појавата на сектите, нема никаква врска со веронауката. Сектите постоеле со години наназад и ќе постојат уште долго време. Ве молам, немојте тоа да ви биде една од тезите, поради кои треба да се учи веронауката. А, за другите морални вредности веќе говорев и не сакам да се повторувам, затоа што не е единствено религијата онаа која што ги определува моралните вредности на луѓето.

Сосема на крај, точно е дека религијата треба да се познава, се сложувам со тоа, но и религијата треба да се почитува. Оние кои што не го почитуваат и не го прават тоа само порадинекаков политички маркетинг да манипулираат со веронауката, мислам дека не е чесно пред македонската јавност. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Една минута контра реплика на г-динот Блаже Стојаноски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОСКИ:

Претходната репликантка не разбра една работа, а тоа е дека јас зборував за институционалните рамки, кои што треба да го дефинираат правото на слобода односно слободата на вероисповест на јавно изразување на мислата и на тој начин да се дефинира целосно поставеноста на ова прашање по однос на сите оние здруженија на граѓани, ќе повторам, овие секти верски, религиозни групи, кои што се појавуваа, тие се без никаква контрола. Државата воопшто ова прашање го нема преточено во законско уредување, во законско уредено прашање, а од друга страна се создава можност преку формата здружение на граѓани, да се формираат здруженија на граѓани, кои што имаат најразлични видови на дејствување, кои можат да бидат со различни мотиви. Можно е да не бидат и воопшто поврзани со верското дејствување и вероисповест.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете г-дине Трендафилов, како предлагач.



ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Член 1 од Уставот на РМ: “Република Македонија е суверена , самостојна, демократска и социјална држава. Суверенитетот на Република Македонија е неделив, неотуѓив и непренослив”. Суверена, самостојна, демократска и социјална, сето тоа се категории кои ја одредуваат содржината на РМ, но ниту во една од овие содржини , правото на вероисповест, на изведување во рамките на основното образование на веронаука, не е исклучено, освен ако не мисли г-динот Макрадули и госпоѓата Топузовска дека под социјална држава треба да подразбереме нешто друго, а не социјална во смисла каква што и оние кои го подготвувале Уставот на РМ, мислеле. Значи, се она што не е со Уставот забрането, значи, нема потреба да се повикуваат во иднина дека имаме уставна пречка да ги донесеме овие измени на Предлог законот. Напротив, во Уставот никаде не пишува дека ова е забрането. Ако РМ во овие 4 категории кои ја одразуваат нејзината суштина, никаде и никој од предлагачите односно од конституентите на Уставот не нашол за потребно како посебна категорија да го издвои , тогаш не гледам зошто и понатаму да се повикуваме дека Уставот е пречка, за да се донесат измените на овој закон.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Бидејќи ова сега го сметав како настап на г-динот Трендафилов, вие госпоѓо Андова имате три минути реплика на овој настап.

АНА АНДОВА:

Нема да ги искористам трите минути , само сакам да разграничиме уште една работа. Правото на вероисповест е загарантирано со Уставот и сега го водиме кон тоа дали ќе има веронаука, а не за право на вероисповест.

Што се однесува , г-дине Трендафилов, до социјалната држава , она што вие сакате да направите алузија , знаеме кој даде значаен придонес за Македонија да биде , како што вие сакате да ја именувате социјална држава. Да не се повторуваме сега, затоа што ќе излеземе од точката на дневен ред. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете г-дине Трендафилов како контра реплика.

ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Јас уште еднаш на почитуванта колешка ќе и повторам дека РМ е суверена, самостојна, демократска и социјална држава. Суверенитетот на РМ е неделив, неотуѓив и непренослив.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Повелете господине Зуди Џелили, имате збор.

ЗУДИ ЏЕЛИЛИ:

Почитуван претседателе, почитувани дами и господо,

Што се однесува до овој Предлог закон за дополнување на Законот за основно образование, мислам дека е добро и дека е потребно предметот за веронаука да биде факултативен во јавните училишта. Младината да има основнознаење од областа на верата, веронауката, бидејќи овие сознанија, знаења само можат да му помогнат на ова младо население во нивната изградба, било од едукативен аспект, хуманиот аспект, било од аспект на правилното, морално вдахновение. Бидејќи, многу демократски земји во светот се подразбира и понапредни од РМ, поразвиени од секој аспект, ова прашање го имаат решено на овој начин. Да им се овозможи на младите во јавните училишта да стекнат елементарни знаења за верата.

Затоа, мислам дека ќе биде добро и кај нас на овој начин да се реши ова прашање и да се исполни овој закон и да се овозможи на младите да учат повеќе за верата во јавните училишта и дека од ова нивно знаење може да има само добивка за општеството во целина. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Талат Џафери имате реплика или збор?

Процедурално, повелете.

ТАЛАТ ЏАФЕРИ:

Благодарам г. претседателе,

Се јавувам за збор во врска со претходниот инцидент кој се случи во текот на дискусијата на Аднан Ќахил и за волја на вистината во корист на реалноста и вистината, претходно го побарав стенограмот на господинот и сакам да потсетам, да ги прочитам зборовите на Аднан Ќахил тие што ги искажа во неговата дискусија, меѓутоа, во оваа прилика тоа ќе го направам на македонски јазик за да нема потреба да му се преведува затоа што тој не знае друг јазик.

“Но, јас би кажал зошто се определив за тоа и за мене најважен момент зошто би сакал да го поддржам овој закон, што верата и веронауката ќе излезат од едно

сивило што потекнува од практикурање на истата во домови, во разни ќошиња, без јавност на работата на разни квази наставници, па продолжува а тоа се собираат во разни домови, во разни ќошиња, верски наставници, не зборувам за попови, оци, итн. Страница 3/7

Претходно слушав за семејство, дека семејството е основна ќелија. Па и тоа семејство дава одлука, таткото, мајката, братот и сестрата тоа малолетно дете да учи како што напоменав во ќошиња веронаука како што е сега без никаква контрола, и од самите родители. Продолжува. За да можеме како општество да влијаеме на можните негативни реперкусии во однос на влијанието на квази наставници ќе речам, не сите, сигурно има добри религиозни наставници. Последна реченица страница 3/7 И јас ќе го поддржам овој закон, зборувам пак за исламската религија која денеска, пак ќе повторам, дека се одвива наставата во разни домови, разни непроверени места со разни влијанија кои не би требало да има такви влијанија.”

Тоа се ваши зборови г. Аднан Кахил.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Ве молам, да завршиме тука со вашиот збор. Вие барате збор?

АДНАН КАХИЛ:

Не знам како да започнам, бидејќи очигледна е практиката да се наметнуваат зборови или кажани дискусии и да се вадат од контекст.

Ако прочитавте ќе видите дека говорот има една целина. Можеби некој да ја свати поинаку таа целина, но мојата порака не беше насочена, а можам да кажам и тука г. Талат Џафери кажа дека тоа не се однесува на попови и оци кои по мене се дипломирани, едуцирани луѓе, туку можноста за практикурање на религијата во разни домови, ќошиња и тоа да не се случува.

Тоа не треба да се генерализира, ситуацијата е таква каква што е, туку со овој предлог сакам да укажам дека има можност да се институционализира оваа ситуација да има можност можеби прв пат и исламската религија, нема да зборувам за другите религии, да може да се предава и да се изучува на факултативен начин во основните училишта со потпис на еден од родителите.

Неизоставен е фактот дека во Република Македонија постои Медреса, постојат џамии, постои Исламска верска заедница и токму во тој правец тие луѓе кои се таму едуцирани за настава на верата и ширење на верата токму тие луѓе треба да предаваат на овие деца. Мојата поддршка беше во таа насока, а дека имаше

практицирање, а зборот практицирање не значи да се генерализира. Некои луѓе тоа го злоупотребуваат и ги тераат да го изучуваат исламот како религија надвор од контрола. Со ова се нуди да има поголема контрола, поголема јавност во работата.

Со мојата дискусија ако некого навредив, а не мислам дека навредив, стојам зад јавно кажаниот збор.

За ваша информација г. Талат Џафери не го знам единствено само тој јазик, познавам и други јазици, но очигледно вие не ги познавате другите јазици.

На крај ќе напоменам дека во мојата дискусија никого со име и презиме не нападнав, а ако сакате да цитирам, вие велите во дискусијата “ајде бе не зборувај, што се занесуваш ти”. Тоа е кажано господине Џафери, а не знам кој се занесува проверете дали јас или некој друг.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Околу оваа реплика завршуваме.

Дали некој друг бара збор?

Има збор г. Вејсели.

АБДУЛАДИ ВЕЈСЕЛИ:

Почитуван господине претседателе, почитувани колеги пратеници, почитувани претставници од Владата,

Навистина се водат непотребни дебати во овој Парламент кога се говори за нешто што не е забрането од никого, се говори за едно верско прашање, се говори за едно наследено прашање и тука немаме право на избор, немаме право да модифицираме или да прејудиираме нешто што може да се направи за во иднина.

Говориме за едно духовно прашање, говориме за едно многу значајно прашање во животот на човекот, говориме за прашања кои не едуцираат сите нас за иднината затоа што верата не е ништо друго освен толеранција меѓу луѓето и претставува духовна храна.

Пред нас имаме еден Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за основно образование во кој се даваат аргументи дека треба да се измени во овој случај, нешто да се внесе нешто што претставува наше заедничко барање односно да се внесе тоа во основното образование.

Во принцип на сите ви велама, а и на пошироката јавност дека веронауката ќе биде поддржана од сите, како прво.

Второ, воопшто не се толерира да се води политички маркетинг преку вакви предлози во Собранието и треба да се поддржи еден закон кој треба да се усвои во Собранието, меѓутоа, претходно за оваа намена треба да се водат широки консултации. Јас не верувам дека ова прашање што тангира само една верска заедница, таа ги допира сите верски заедници затоа што сите сме заинтересирани да донесеме еден закон кој ќе биде донесен со консензус и ќе биде поддржан од сите.

Понатаму, навистина не држат објаснувањата дека една таква работа не треба затоа што тоа е одбиено од Уставниот суд. Ова беше предлог од Владата, беше прифатен од Парламентот и беше одбиен од Уставниот суд и не се дозволува веронаука во основните училишта во Република Македонија.

Во оваа насока би дал неколку мои образложенија.

Прво, сите ние и на оваа возраст треба да имаме одговорност за идните генерации кои доаѓаат, за нашите деца за да им овозможиме да имаат односно да следат веронаука, да имаат основни знаења од верата на која и припаѓаат и да имаат основни знаења за верата која ја наследиле од своите предци независно на која верска припаѓаат.

Понатаму, никој не може да каже, тука сме единствени дека верата не е ништо друго туку една духовна наобразба која ги учи децата на толеранција, на разбирање и за тоа како во иднина да бидат поблиски едни со други и ништо друго.

Доколку се вратиме малку во минатото, можам да кажам дека посебно во социјалистичките држави каква што била и самата Република Македонија имало голема забрана во однос на вероисповеста, имало неможност за слободно изразување на верските чувства, само скришно можело тоа да се прави, се одело кај оцата скришно и доколку се дознаеше дека нечие дете одеше кај оцата, тогаш тој се суспендираше од работа и така му се одземаа средствата за егзистенција.

Треба да го измениме нашиот менталитет, ние сме демократска држава, сите сме гласале за една демократија во Република Македонија, а заедно со демократијата оди и вероисповеста и веронауката. Доколку ова го проблематизираме, доколку имаме проблеми и сакаме да се докажеме кој е поголем кој е помал, кој е за или против, тогаш ништо не сме направиле. Меѓутоа, јас мислам дека наша морална обврска, но и како семејства на идните генерации навистина да им создадеме услови да можат да следат веронаука така како што треба затоа што денес сме живи сведоци дека многу луѓе немајќи можност со тоа што ние не им обезбедуваме можност да следат таква веронаука голем дел останале атеисти. Јас

говорам и за оние кои припаѓаат на мојата вера, тие немаат основни знаења од исламот. Кој го има направено ова? Тоа го има направено минатиот комунистички режим и денес не треба да дозволиме понатаму тврдоглаво да одбиваме да се реализира една едеја како факултативно право на секој поединец, на секој граѓанин, на секое дете да може да се стекне со елементарни познавања во однос на религијата на која и припаѓа.

Затоа јас во оваа насока и на предлагачот би му рекол дека се работи за големо прашање, прашање за кое треба да се создаде поширок консензус и јас како пратеник на една партија која припаѓа на исламската вероисповест дека Исламската заедница со своите експерти врши подготовки за еден предлог на закон кој ќе биде ставен на јавна дебата каде ќе треба да се консултираат претставници на другите верски заедници во Република Македонија и православната и католичката црква и на тој начин би донеле закон кој би ги содржел сите потребни елементи за да се создадат елементарни услови за запознавање со ова прашање.

Затоа, во оваа насока би истакнал дека не треба премногу да брземе со овој предлог кој е прифатлив за мене, меѓутоа, треба да извршиме поширока консултација да внесеме елементи кои ќе бидат прифатливи за сите и така да го прифатат сите, а доколку по ова прашање сме позиција или опозиција едни да го прифатат други да го одбијат навистина ќе биде на штета на идните генерации. Навистина во однос на ова прашање треба да се покажеме како сериозни, да дадеме наша насока и да се определиме за она за што е определено населението и верските заедници и да се постигне тоа што претставува решение за едно заедничко прашање и мислам дека во оваа насока во принцип се прифаќа овој предлог, меѓутоа, треба да се направат дополнувања и така да се донесе закон во однос на кој никој нема да биде против, туку да биде во интерес на сите идни генерации сите верски заедници во Република Македонија нема да имаат штета, туку корист целото население посебно идните генерации.

Затоа, да не бидеме ние тие кои ќе ги попречиме младите генерации да останат на наше ниво или подолу, туку ние да бидеме тие кои ќе им дадеме можност како напредуваат во другите науки да напредуваат и во веронауката и да бидат на исто ниво со другите западноевропски вршници.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам господине Вејсели.

Збор бара предлагачот на законот.

Повелете господине Трендафилов.

ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Пред да преминеме на гласање, уште еднаш сакам да ги повикам пратениците да му дадат поддршка на Предлог законот затоа предлагачите оставија минимум да се почне со Петто одделение со еден час неделно факултативна настава затоа што ова што ние го бараме со измените не е недозволенот со Уставот на Република Македонија согласно член 1 од Уставот затоа што правиме јасна разлика меѓу веронаука и верско дејствување во училиштата во Република Македонија.

Сакам да му обрнам внимание посебно на господинот Макрадули како координатор на пратеничката група на СДСМ и на оние кои го толкуваат Уставот така како што го толкуваат дека до пред еден месец ширум градинките и основните училишта во Република Македонија гостуваше Дедо Мраз. Се надевам дека нема намера Уставниот суд и тој да го забранат затоа што не е регулиран со закон.

Сакам да се прави јасна дискримијација меѓу верско дејствување и изужување на веронаука од квалификувани педагози согласно она што ќе биде регулирано со програмата и наставната содржина на предметот веронаука.

Ќе повторам уште еднаш согласно член 1 никаде не е пишано дека Република Македонија е организирана на атеистички принцип согласно тој член ова нема да биде акт со кој Собранието ќе го прекрши Уставот на Република Македонија.

Овој минимум од еден час неделно, ова што го зборуваше и последниот консултант дава надеж дека во иднина ќе следуваат и посериозни обиди да се воспостави односно регулира оваа свера и оваа иницијатива од пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ и можам да кажам дека во поглед на таа материја ние ќе бидеме максимално отворени за соработка.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам г. Трендафилов.

Јас би сакал да поминеме на гласање, но имаме уште еден дискусант тоа е г. Марјан Ѓорчев.

Повелете.

МАРЈАН ЃОРЧЕВ:

Почитуван господине претседателе, почитувани дами и господа пратеници, почитувани господа министри, претставници на Владата на Република Македонија,

Јас во моето обраќање денес ќе се задржам на 4 пункта.

Најпрвин од аспект на она што претставува заложба на предлагачите потоа од аспект на улогата на државата и религијата, од аспект на духовното и материјалното и од аспект на семејството и она што денеска се предлага тука.

Треба да имаме предвид почитувани пратеници дека предлагачи на овој закон се господата Ѓорѓи Трендафилов и д-р Михајло Георгиевски кој околу 40 години се бави со проучувањето на религијата од средновековниот период до денес, влијанието на религијата врз културата, образованието, печатарството, и сето она што претставува надградба на тој духовен свет и преточено во овој наш материјален свет.

Значи, едно плодно творештво од 40-тина години преточено во 20-тина книги кои оваа област ја опфаќаат многу сериозно, многу студиозно и овој закон претставува една круна на тоа творештво кое упатува на состојбите во Република Македонија денес и како ние како пратеници во Законодавниот дом во Република Македонија треба таа состојба да ја кодифицираме.

Од тука значи неприкосновено е авторството и правото би рекол, предлагање на закон на личности кои што биле темелници, или мегнци на согледувањето на севкупното македонско општество во оваа област.

Вториот дел е односот према државата Република Македонија како највисока форма на организација на општеството, која што ја имаме денес ние и нејзиниот однос кон одделни појави во општеството. Конкретно околу ревизијата, факт е дека во Република Македонија имаме проблем, имаме и верска и национална омраза и сето тоа го обременува македонското општество повеќе, односно во целиот овој период на независна суверена и самостојна македонска држава.

Сето тоа ни упатува да размислиме дека ние на овој проблем треба да му пријдеме консензуално дека таа верска и национална омраза која што постои во Република Македонија настанала и токму заради отсуството на државните би реколо, институции, на она што претставува можност на државата со свои инструменти преку образовниот систем да влијае да се спречи таа верска и национална омраза и на таков начин поаѓајќи од интерферирањето на државата, а тоа може да го направи преку образовниот процес уште во зародиш во моментот кога човечкиот организам во своите млади години е најподатлив да прима позитивни пораки да се изгради како личност кога во иднина кога ќе биде зрела личност ќе може тие пораки да ги преточи во конкретни дејствија кои што ќе спречат било каква појава на омраза, на непочитување на друга вера, познавање во основа што е вера,



што е веронаука и на таков начин македонското општество да чекори кон цивилизациските придобивки преку кодифизирана норма преку овој закон, или пак ако сакате со консензус и овој закон да го надградиме консензуално меѓутоа, како основа тој е тука даден сега и ние тука мораме да се определиме за едно. Дали државата и на овој облик како што ние во изминатиот период да речеме на седници дискутираваме дали државата да се меша конкретно во земјоделството, или треба да се меша во металургијата, или треба да се меша во извозната поддршка и тука треба да кажеме дали состојбата ни е во државата таква да дозволиме повторно овој облик на веронаука и запознавање со духот на човекот воопшто, она што претставува наш втор свет дуализмот дали треба да го проучуваме, односно државата дали треба да дозволи тоа да биде вметнато во наставни научни програми факултативно и таа да води грижа за тоа и на таков начин да го изградиме македонското општество, или ќе дозволиме сето тоа да биде сепак во рамките на некои неканални движења, некои неканални подсистемчиња кои што во целина го рушат македонскиот систем, македонската држава, македонското општествено-економско уредување. Крајниот епилог е тој. Ние се соочивме со појави на разни во млади години инциденти во сите средни училишта каде имаме припадници на разни етнички заедници, припадници на заедници кои што имаат различна вероисповест. Тоа значи дека нашата млада популација не е запознаена со религијата воопшто, во целина како религија и од тука произлегуваат и проблемите и по мое длабоко убедување на овој начин со овој предлог се овозможува државата на соодветен начин со соодветни мерки да ја регулира оваа област од човековото живеење. Значи и по оваа втора димензија предлогот е издржан и тука треба да имаме факултативна настава и овозможување младите личности уште од млади години да се изградат како луѓе кои што ги знаат, односно им вградуваме вредносен систем кој што оневозможува појава и ширење на верска омраза.

Третиот дел е односот помеѓу материјалното и духовното. Ние сите живееме во еден свет и сведетели сме дека во тој свет борбата за материјални придобивки, начинот на живот, роботизацијата, сето тоа што не опкружува не оддалечува од можноста на младите луѓе да им пренесеме сето она што претставува традиција, сето тоа што претставува предзнаење, кое што со векови било втемелено на оваа македонска почва. Еден од основните стожери на пренесувањето на таа традиција, на тоа што било предзнаење на генерации и генерации граѓани односно популација која што живеела на овие простори во разни општествено-економски формации и системи, тоа можеме да им го пренесеме на младите генерации исклучиво токму

преку веронауката, преку запознавање со тоа што претставува духовна енергија на овој македонски простор и тоа духовна енергија во сите форми на духовна енергија. И христијанството во разни облици и ислам, затоа што тие духовни енергии тука суршествувале на овие простори. Суршествувале со векови и во времето на Византија и во времето на Отоманската империја и во времето на разни завојуваки војни во Македонија. Факт е дека таа духовна енергија постои, таа е пренесувана, таа постои во одредени зданија во Република Македонија кои што ја чуваат таа духовна енергија и само на ваков начин ние можеме институционалната духовна енергија да ја пренесеме на младите поколенија. Во спротивно ќе бидеме заробеници на материјалниот свет, на материјалните придобивки на компјутерите, на она што претставува голата борба во светот кој што го нарекуваме како свет на култура на пари и од тука, нема место, нема простор тоа да го правиме дома, тоа да го правиме како традиционално пренесување од генерација на генерација, туку тоа треба државата да си го превземе како своја обврска и институционално канално да го пренесе преку оние образовни системи во Законот пред се за основно образование да го втемели тоа како факултативна настава, значи оној кој што сака тоа да го запознае. Веројатно сите ќе сакаат тоа да го запознаат како учење, да се запознаат со религијата затоа што се знае како се влијае врз младите поколенија на кој начин се усвојува и се здобива, односно како тие добиваат интерес да проучуваат одредена област. Има за тоа познати методологии и начини како брзо сите ќе бидат информирани во тоа да сакаат да се запознаат со тој факултативен час по религија.

И на крајот, семејството произлегува од оваа трета поента што ја говорев. Нашето семејство исто така во овој модерен глобален свет е соочено со недостиг на време и од аспект на работното време, од аспект на она време што останува да општи со своите деца, со она што претставува младо поколение и тука се јавуваат големи пукнатини, не може да се пренесе тоа што е добро, не може да се пренесе позитивното и од тука повторно се наметнува улогата на државата, зашто сите ние сме дел од тој организиран производствен економски однос и можеме во тој дел на таа надградба во која што сите финансираме, издвојуваме средства да влијаеме. Значи она што не можеме во нашите домови да им го пренесеме на младите генерации, тоа да им го направиме на канален начин, на организиран начин преку државата Република Македонија, која што во својот законодавен дом ќе донесе ваков закон и на таков ачин ќе помогнеме и ќе овозможиме нашите поколенија да

бидат вистински личности со вгаден вредносен автентичен македонски систем. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Ви благодарам господине Ѓорчев.

Реплика има госпоѓа Роза Топузова Каровска.

РОЗА ТОПУЗОВА КАРОВСКА:

Ќе се обидам сосема на кратко да му реплицирам на почитуваниот господин Ѓорчев. Спомнавте дека меѓуверската омраза всушност би се надминала со воведување на предметот веронаука.

Сакам да ве потсетам дека предметот веронаука значи учење на својата вера, а конкретно во нашиот случај на христијанството и исламот, а запознавање со останатите религии е можно исклучиво со компаративен пристап со изучување на сите религии. Значи веронауката не ни го нуди тоа господине Ѓорчев. И уште нешто би сакала да прашам, бидејќи се обидувам да сфатам како преку предметот веронаука ќе ја пренесема нашата традиција, значи исклучиво преку предметот веронаука, бидејќи таа не се пренесува преку тоа, туку напротив преку негување на нашето богато културно наследство, преку негување на нашите народни творби и обичаи. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Ѓорчев имате една минута.

МАРЈАН ЃОРЧЕВ:

Повторно се соочуваме со тоа дека нашата определба во животот треба да биде исклучивост, или водење само на грижа на некои палиативни сегменти од нашето живеење, или да гледаме во една синтеза како да дојдеме сите заедно понапред.

Госпоѓо пратеник можам само да ви кажам дека јас на тие прашања не можам да ви одговорам, туку одговорот треба да го барате во самата себе, што е веронаука, што е религија, што е духовништво. Секој од нас треба сам да ди одговори. Јас говорев за тоа дека државата може на еден организиран начин низ своите би рекол основни елементи, каде што младото поколение е должно државата да го образува да ги вгради тие механизми и преку веронауката како еден дел од

запознавањето на она што претставува традиција, наши знаења, она што било со векови и преку веронауката создавано тука значи и веронауката е еден дел од она што постоело на овие простори, а јас говорев со воопштени форми, не говорев исклучиво за веронауката само, туку говорев дека ова е еден од елементите кои што може да помогне да се сузбие и верската омраза.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам господине Ѓорчев.

Повелете господине Трендафилов.

ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:

Сакам да обрнам внимание во контекст на досега неколку пати кажаните ставови кои ги кажа и последниот дискусант господинот Ѓорчев во врска со духот на заедништвото кој учењето по веронаука ќе го донесе пред нашите млади поколенија. Би ја потсетил госпоѓата од ЛДП дека приказните, преданијата на пророците од стариот завет се идентични за јудејската, христијанската и исламската конфесија. А духот на заедништвото, барем кај нас, кај православните христијани најдобро се гледа дека во новиот завет пишува сакај го непријателот свој. Мислам дека подобра морална поука од ова ретко ќе најдеме, тешко ќе најдеме напишана за овие 21 век, откако се објави тоа што се објави на земјата. Сакај го непријателот свој, госпоѓа Топузовска е длабока морална поука. Јас не се дрзнувам да елаборирам овде пред вас. Вие ќе треба сами да ја побарате смислата на таа морална поука.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете госпоѓо Топузовска имате три минути.

РОЗА ТОПУЗОВСКА КАРОВСКА:

За ова последното му благодарам на господинот Трендафилов ако мене и ЛДП не доживува како непријатели.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Хусеинџевад имате три минути реплика.

ХУСЕИН ХУСЕИНИЏЕВАД:

Јас мислам дека иницијативата како таква е прифатлива но треба господинот Ѓорчев да ја обработи уште и да излезе како резултат на една поширока општествена елаборација од разни интелектуални педагошки и психолошки кругови

и не е никој против веронауката. Оваа работа треба да се продолжи за да има една утврдена форма, да има една прифатлива форма за сите. Ова како политичка партија и како Парламент и како политичко тело за кое ние се грижиме за верата го парафразира Хегел кој вели дека јазикот е една голема вредност за да им се остави само во рацете на јазичарите. Јас би парафразирал дека верата е едно нешто големо, многу деликатно за да се остави само во рацете на политичарите. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Шакири имате збор.

ХИСНИ ШАКИРИ:

Говориме за едно многу значајно прашање за кое се заинтересирани голем број граѓани на Македонија. Ова прашање се регулира и со еден закон. Со оглед на фактот дека ние Македонија ја знаеме како една повеќе професионална држава, кога го велам ова сакам да кажам дека за едно толку големо прашање што е чувствително, многу работи беа кажани и од страна на предлагачот и од страна на дебатата која произлезе од оваа тема.

Јас нема да ви земам многу време, само би се концентрирал на тоа што е порационално и за момент би го нарекол и покоректно друг пат за овие прашања толку значајни да имаме една координација на работите. Иницијативите кои имаат општ карактер добро е консултациите најмалку внатре во парламентарните групи да ги имаме овие консултации. Зошто го велам ова? За да немаме разидувања и да немаме конфронтации. Да немаме обвиненија зашто мислам дека за овој момент нема да има причини. Кога го велам ова дека нема да има причини со самиот факт дека претходно за една измена на законот, за што јас констатирам дека е многу значаен и ги допира интересите на сите граѓани на Република Македонија, претходно требаше најмалку и би била морална обврска и на предлагачот на законот, значи на предлагачите на законот на двајцата пратеници да се дебатираше, да се расправаше со сите претставници на верските заедници. И длабоко сум убеден дека ќе имавме еден ист став кој став ќе беше од интерес токму на ова претходно прашање, со оглед на тоа дека станува збор за верската едукација. Формата како ќе беше реализацијата на ова прашање мислам дека беше сосема поплатно, попрофесионалните и поповиканите луѓе да расправаат за ова прашање и тие би имале повеќе право, тие кои ја познаваат оваа област и во Парламентот да

излезеве со еден единствен став дека сите случаи кои беа од општ карактер ние секогаш сме имале консултации и сме имале еден правилен пристап со самиот факт дека секогаш таму каде што сме констатирале дека е општ интерес на граѓаните, никогаш не сме имале поделби врз партиски, ниту врз етнички основи ниту врз основа на верски заедници.

Со оглед на тоа дека овој закон ги покрива сите верски заедници во Македонија, бидејќи закон не можеме да донесеме само за една припадност, само за една заедница, ова се бара прашање да се третира и во основното образование. Јас мислам дека за овој момент овие консултации недостасуваат, недостасуваат овие разговори, најмалку во Парламентот, затоа на предлагачите на законот би им сугерирал овој закон да го повлечат од дневната точка за во една блиска иднина да се развијат овие преговори, консултации, да се контактира со луѓе кои се поповикани за ова прашање и да излеземе со еден закон. Дали со повеќе часови или со помалку часови и да имаме еден единствен став, каков што сме имале и до сега за многу прашања кои биле од општ карактер.

Сега предлагачитре на законот мислам дека треба да размислат околу ова прашање и да не се искористи моментот. Јас сакам да ја извршам оваа работа, а не некој друг, бидејќи овие иницијативи во оваа насока се малку, или повеќе и штетни. Да не одиме до крајност да ги именувам и поинаку со самиот факт познавајќи ја работата, познавајќи ги сите односи и многу други прашања кои се однесуваат со нашата реалност. Мојот предлог мислам дека од страна на предлагачите треба да се прифати и во моментот да не се гласа, значи да имаме еден друг закон во една блиска иднина. Со ова јас ја завршувам мојата дискусија.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

За реплика се јави г-динот Блаже Стојановски.

БЛАЖЕ СТОЈАНОВСКИ:

Само сакам да кажам дека доколку сите оние пратеници кои што искажуваат поддршка во целосно решавање на прашањето на веронауката во Република Македонија доколку гласаат за овој закон, тие навистина ќе искажат реална волја за решавање на ова прашање и преку согледувањето на потребите и евентуалните можности за доизградба на тој процес на имплементација на веронауката во училиштата преку искуствата кои што ќе се имаат со прифаќањето на овој закон, навистина ќе дадат реален придонес за целосно, адекватно решавање на ова прашање и компатибилно и со решението на ова прашање кое што го има во другите

држави, а и со поставување во целост на ова прашање во едни рамки кои што нема да предизвикаат никакви проблеми во иднина.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Дали некој друг бара збор? (Никој)

Бидејќи никој друг не бара збор, го заклучувам претресот и ги повикувам сите пратеници кои што се надвор од салата да влезат внатре.

На Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува предлогот за донесување на закон за дополнување на Законот за основното образование.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 67 пратеници, за гласале 19 пратеници, 7 воздржани, 41 против.

Констатирам дека заклучокот не е усвоен.

Минуваме на точката 5 - **Предлог за донесување на закон за ратификација на Договорот меѓу Македонската Влада и Владата на Сојузна Република Германија за преземање и транзитен превоз на лица (Договор за реадмисија), со Предлог на закон.**

Предлогот за донесување на Законот со Предлогот на законот и извештаите на работните тела на Собранието Ви се доставени односно поделени.

Отворам претрес по предлогот за донесување на закон.

Кој бара збор?

СЛОБОДАН ЧАШУЛЕ:

Почитувани колеги, како известител од Комисијата за надворешна политика задолжен сум да ве известам за нашиот заклучок.

Комисијата му препорачува на Собранието да го донесе законот за ратификација на оваа Спогодба за реадмисија со Сојузна Република Германија. Исто така, со оглед на тоа што се работи за 2 сродни документа кои ги регулираат односите со еден наш извонредно значаен стратешки партнер, истовремено ви соопштувам дека Комисијата разгледувајќи го и Законот што доаѓа за ратификација на дневен ред, по оваа точка исто така препорачува да го усвоиме.

Сега би сакал да кажам нешто малку повеќе за мотивите зошто Комисијата многу кусо, но содржајно донесе одлука да ги поддржи едногласно и двете ратификации. Со овие два навидум формални чина на ова Собрание ние правиме суштински чекор напред во комплексниот процес на нашето приближување до полноправно членство во ЕУ. Со ваквата финализација на Спогодбата за

реадмисија со Сојузна Република Германија, ние како држава покажуваме дека нашиот политички систем е витален и како држава сме сериозен чинител во меѓународните односи бидејќи работите ги вршиме во континуитет, особено кога се во прашање стратешки односи со стратешки партнери.

Втората суштинска причина зошто треба овој закон за ратификација на Спогодбата да го поддржиме за мене е уште позначаен од регулирањето на односите со Сојузна Република Германија, бидејќи ги тангира интересите на нашите граѓани и тоа во оној дел кој се смета за темелно човеково право вродено, а истовремено устоличено со една низа на историски декларации, почнувајќи од таа на Обединетие нации преку Конференцијата за Европска безбедност и соработка и понатаму, а тоа е правото на слободно движење. Имено, со ратификацијата на оваа спогодба за реадмисија ние правиме крупен чекор како држава напред во тој наш континуитет на регулирање на односите со партнерот со кој преговорите што нашата Влада во периодот од 1998 година до 2002 година ги водеше преговорите за стабилизација и асоцијација беше најтврдиот партнер кој во условувањето на постигнувањето на одредени стандарди за да нашата Република и нашите граѓани бидат вклучени во шенген зоната, т.е. да не им требаат на нашите граѓани шенген визи беше најцврст, партнер кој бараше од нас највисоки критериуми. Со постигнувањето на оваа Спогодба која во континуитет се работи, ние практично го добиваме во натамошниот процес на завршување на тој циклус на Спогодби на наша страна највлијателниот партнер од аспектот на внатрешните работи и хармонизацијата на Законодавството што е обврска од Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Што значи тоа? Тоа значи дека кога ќе го премостиме овој циклус на обврски и стандарди, а тоа се спогодбите за реадмисија, преостануваат уште неколкоку елементи за кои верувам дека ние како Собрание ќе се покажеме на нивото и на оваа одлука и ќе ги донесеме и со тоа од наша страна ќе бидат исполнети сите услови за нашата држава повторно да го отвори процесот на преговори за вклучување на нашите граѓани во категоријата на оние европски жители кои можат да патуваат по територијата на земјите од шенген зоната без визи. Ќе остане само прашањето на пасошот и некои други елементи кои ние како Собрание ќе бараме заради интересот на нашите граѓани оваа Влада да ги направи што поскоро. Затоа ако гледаме на овој закон за ратификација од овие два суштински агли, ќе видиме дека тој не е ни малку формален и очекувам дека после ваквите размислувања на Комисијата, а и мое како пратеник, дека почитувани колеги



едногласно ќе ми се придружите и ќе го донесеме и овој и наредниот закон за ратификација.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Дали некој друг бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот.

Ги молам пратениците да влезат во салата.

Ги молам службите да го утврдат точниот број на присутни пратеници во салата.

Бидејќи во салата има потребен број на пратеници. Значи, го заклучив претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува предлогот за донесување на закон за ратификација на Договорот меѓу Македонската Влада и Владата на Сојузна Република Германија за преземање и транзитен превоз на лица (Договор за реадмисија).

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 66 пратеници, за гласале 65 пратеници, нема воздржани, еден пратеник гласал против.

Констатирам дека заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 62 пратеника, сите гласале за, нема воздржан, нема против.

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и предлогот на законот.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на законот.

Дали некој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор го заклучувам претресот по текстот.

Предлогот на законот го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 66 пратеници, 66 гласале за, нема воздржан, нема против.

Констатирам дека Собранието го донесе законот за ратификација на договорот меѓу Македонската Влада и Владата на Сојузна Република Германија за преземање и транзитен превоз на лица (Договор за реадмисија).

Минуваме на точката 6. - **Предлог за донесување на закон за ратификација на Спогодбата меѓу Македонската Влада и Владата на Сојузна Република Германија за финансиска соработка во 2003 година, со Предлог на закон.**

Предлогот за донесување на законот со Предлогот на законот и извештаите на Работните тела на Собранието Ви се доставени односно поделени.

Отворам претрес по Предлогот за донесување на законот.

Молам, кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието го усвојува Предлогот за донесување на закон за ратификација на Спогодбата меѓу Македонската Влада и Владата на Сојузна Република Германија за финансиска соработка во 2003 година.

Ве повикувам да гласаме.

Гласале вкупно 63 пратеници, 62 гласале за, еден воздржан, ниеден пратеник не гласал против.

Констатирам дека заклучокот е усвоен.

Дали Собранието го усвојува предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 62 пратеника, 62 гласале за, нема воздржан нема против.

Констатирам дека е усвоен предлогот на оваа седница да се претресе и Предлогот на законот.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на законот.

ЗПК поднесе амандман на член 3.

Отворам претрес по амандманот на член 3 поднесен од ЗПК.

Со овој амандман се согласил повереникот на Владата.

Го молам претставникот на Владата да се произнесе.

ДИМКО КОКАРОВСКИ:

Амандманот се прифаќа.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Амандманот се прифаќа и станува составен дел од Законот.

Продолжуваме со претрес по текстот на Предлогот на законот.

Дали некој бара збор. (Никој)

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот по текстот.

Предлогот на законот го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 64 пратеници, 63 пратеници гласале за, воздржан нема, против гласал 1 пратеник.

Констатирам дека Собранието го донесе законот за ратификација на Спогодбата меѓу Македонската Влада и Владата на Сојузна Република Германија за финансиска соработка во 2003 година.

Минуваме на точката 7. - **Барање за давање на автентично толкување на член 13 став 1 од Законот за концесии, поднесено од пратеникот Томе Тромбев.**

Барањето и извештајот на ЗПК Ви се доставени.

Отворам претрес.

Кој бара збор? (Никој).

Бидејќи никој не бара збор, го заклучувам претресот и на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Собранието на Република Македонија констатира дека барањето за давање на автентично толкување на член 13 став 1 од Законот за концесии, поднесено од пратеникот Томе Тромбев не е оправдано и нема потреба од давање автентично толкување на овој член од причините содржани во извештајот на ЗПК на Собранието на Република Македонија

2. Овој заклучок заедно со Извештрајот на ЗПК на Собранието на Република Македонија да се достави до Томе Тромбев.

3. Предложениот заклучок го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 63 пратеници, 59 пратеници гласале за заклучокот, тројца воздржани и 1 против.

Констатирам дека Собранието го усвои предложениот заклучок.

Повелете г-дине Караџоски процедурално.

**ЖАРКО КАРАЏОСКИ:**

Претседателе, јас се извинувам што реагирам процедурално, меѓутоа, сакам да ви свртам едно внимание. Незнам како тоа кај вас се слуша, меѓутоа ние, верувајте апсолутно не ве разбираме што читате, дали толку тивко зборувате, или неznam, апсолутно не ве разбираме што кажувате кога читате. Ако можете да се потрудите малку погласно или појасно, за да можеме да ве слушаме.

**ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:**

Добро ќе се потрудам да биде погласно.

**ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:**

Повелете г. Караџоски процедурално.

ЖАРКО КАРАЏОСКИ:

Претседателе јас се извинувам што реагирам процедурално меѓутоа сакам да ви скренам внимание. Имено, неznam како кај вас се слуша, меѓутоа кај нас не се слуша и апсолутно не ве разбираме што читате. Дали толку тивко зборувате, или, неznam, апсолутно неможеме да разбереме што кажувате кога читате. Ако можете потрудете се да читате малку погласно или појасно, даможеме да ве слушнеме.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Добро, ќе се потрудам да биде погласно.

Преминуваме на 8 точка - **Предлог на декларација за поддршка на Светиот архиерески синод на Македонската православна црква**

Предлогот на Декларацијата и дописот на Законодавон-правната комисија, ви се доставени.

Отворам претрес по текстот на Предлогот на Декларацијата.

Предлагачите на Предлогот на Декларацијата поднесоа амандмани за менување на преамбулата, за менување на насловот на Предлогот на Декларацијата и за менување на точките 1, 2, 3, 4 и 5 со четири нови точки и тие се составен дел на текстот на Предлогот на Декларацијата.

Продолжуваме со претрес по текстот на Предлогот на Декларацијата.

Молам кој бара збор?

Г-динот Стоилковиќ има процедурално.

Повелете.

ИВАН СТОИЛКОВИЌ:

Господине претседателе, почитувани колеги пратеници,

Мојата процедурална интервенција е всушност молба до предлагачите на Декларацијата, да ја повлечат Декларацијата од дневниот ред, согласно член 77 од Деловникот за работа на Собранието на Република Македонија и тоа најмалку од две сериозни причини:

Првата причина е тоа што со прифаќањето, Предлог Декларацијата да ја ставиме на дневен ред, го нарушуваме едно од основните начела на правната држава, прокламирано и со Уставот на Република Македонија, а тоа е дека црквата и државата се одвоени. На тој начин, г-дине претседателе, почитувани пратеници, ја

деградираме улогата на Собранието на Република Македонија и можеби сосема оправдано се наметнува прашањето, дали , кога веќе на следните точки ја имаме како тема на дневен ред и апликацијата ..

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Стоилковиќ, ова не е процедурално. Ве сослушавме и ви ја знаеме идејата. Ова требаше да го кажете за време на утврдување на дневниот ред кога требаше да се симнува точката од дневен ред. Го знаеме предлогот, но тука неможеме ништо да направиме. Точката е веќе изгласана да биде на дневен ред, ако ме разбирате.

ИВАН СТОИЛКОВИЌ:

Јас ве разбрав, а се обратив и до предлагачите на Декларацијата , согласно член 77 од Деловникот.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Тие можат да ја повлечат до завршување на претресот, по член 77 од Деловникот на Собранието.

Ве молам да почнеме со расправа.

Господине Краљевски сакате да одговорите во име на пратеничката група.

Повелете.

ЧЕДОМИР КРАЉЕВСКИ:

Благодарам претседателе.

Јас само процедурално се јавив овде да соопштам дека пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ воопшто нема намера да ја повлече точката од дневен ред, со просто образложение. Точно е дека според Уставот црквата е одделена од државата, меѓутоа народот македонски не е одвоен од црквата, а народот македонски не е одвоен ни од државата. Така да точка на врзување помеѓу црквата и државата на народот на Република Македонија , и ние немаме ниту морално право, ниту пак намера да ја повлечеме оваа точка од дневен ред.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Инаку да објаснам, г-динот Краљевски е предлагач и како предлагач одговара.

Повелете г-ѓа Бонева.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Почитуван претседателе, дами и г-да пратнеици, г-дине Стоилковиќ,  
Се надевам дека со моето излагање ќе се обидам да одговорам и на вашето барање, зошто овој Парламент треба да се занимава со една тема која што сметате дека е религоозна, а Република Македонија како секуларна држава не треба да се занимава со вакви теми.

Точно е тоа дека Република Македонија со својот Устав е дефинирана како суверена, самостојна демократска и социјална држава во која утврдена е одвоеноста на државата од МПЦ, од Исламската верска заедница во Македонија, од Католичката црква, Евангелско-методистичката црква, Еврејската заедница и сите други верски заедници и религиозни групи кои се еднакви пред Законот.

Имајќи ја предвид уставната поставеност на МПЦ, пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ, уште пред повеќе од шест месеци, кога беше само на повидок атакот на СПЦ врз автокефалноста на МПЦ, поднесовме, како пратеничка група, Декларација до овој Парламент, со која баравме и Парламентот да се изјасни за поддршка на МПЦ. Сметавме дека е вистинското време за тоа, за да се сопре овој атак и да се оневозможи овој процес понатаму да се шири и да ги земе размерите кои денес ги има.

На 27.12.2003 година, повторно, пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ, тргнувајќи од засилените обиди за негирање на автокефалниот статус на МПЦ и нејзиното единство, од страна на СПЦ, повторно поднесе декларација за поддршка на светиот Архиерески Синод на МПЦ, со единствена цел, јавно, јасно да ја декларираме нашата волја за целосна поддршка на сите напори што ги прави нашиот Синод, за зачувување на автокефалниот статус, единството на МПЦ, меѓутоа за поддршка и на нејзините напори во признавањето, под името МПЦ, од сите православни свети цркви во регионот и пошироко. Токму заради тоа сите политички субјекти во нашата држава се декларираат, ќе се навратам сега, што декларираме ние како политички субјекти, значи се залагаме сите за вистинска демократија во која правото на мнозинството и малцинството еднакво се гарантирани и дека личните убедувања, меѓу кои спаѓаат и религиозните, по правило не се работа на државата. Тоа пред малку го слушнавме од колегата пратеник. Значи во тој однос ние сме секуларна држава и не е дозволено мешање ниту на религиозните институции во работите на државата, ниту пак државата да се меша во работата на религиозните институции. Но, зошто една секуларна држава, држава во која црквата е одделена од државата, треба да се определува да носи една ваква декларација., бидејќи, почитувани

колеги, во името на човековите права и демократијата, во моментот се соочуваме со една појава која самата по себе вели дека е религиозна. Но, дали е така? Јас мислам дека се работи за чисто политичко прашање, за преку негирање на автокефалноста на МПЦ, да се негира и постоењето на суверенитетот и интегритетот на Република Македонија како држава.

Постапката на СПЦ зборува дека таа не сака да го прифати фактот дека МПЦ е црква на македонските православни верници, во независната Македонска држава и секако навраќање во српско националистичко толкување на историјата, е залудно и ирационално. Меѓутоа, тие преку формата на божезните човечки права и слободи продолжуваат да инфилтрираат свои црквено-национални политики.

За да бидат појасни моите констатации зошто ова не е само религиозно прашање и зошто е потребно во овој момент инволвирање на државата, ќе се потрудам најпрвин да ги објаснам нештата преку божиќното послание на српскиот патријарх Павле, кој го испрати до православните верници во Македонија, до свештениците и до монасите и епископите.

Во неговото божиќно послание, како што тој вели, во смирен и полн со љубов, тактовски повик, ги повикува во канонско единство со СПЦ, сите епископи, свештеници, монаси и благочестивиот народ во Република Македонија, што значи, почитувани дами и господа, канонско единство со СПЦ. Тоа е губење на постојниот статус на автокефалија односно наместо врховен поглавар на МПЦ, да биде Архиепископот Охридски и Македонски, врховен поглавар, да го признаеме српскиот патријарх, а тоа повлекува и низа други нивни интервенции на територијата на Република Македонија, кои подоцна ќе се обидам да ги објаснам.

Понатаму, тој ни порачува дека автокефалија не може да се даде на јерархија која тоа го бара не од црковни, туку од чисто политички причини и само заради тоа што е различна од друга нација. Затоа, вели тој, толку проблеми со сите оние кои бараат автокефалност по посебност на нација и држава. Очигледно е дека тука се зборува за МПЦ која бара своја автокефалност, врз основа на нејзината посебност како држава и нација.

Понатаму тој продолжува, во 1959 година, Светиот архиерескиот синод на СПЦ, со Одлука и даде автономија односно широка самостојност на православноста црква во Македонија, а конечното решение за обновената православна Охридска Архиепископија, е поставено, во тој момент настрана, за после 44 години, дами и господа, да се сти Српскиот патријарх дека треба да ја воспостават православноста Охридска Архиепископија. Значи тие не се помириле со тоа дека ние не сме повеќе

под јуридикција на Српската патријаршија и сега на чело со расколникот Јован, за да го надминат, како што вели тој, долгодеценискиот раскол со црквата, на територијата на денешна Македонија, но и да го спасат македонскиот православен христијански народ од расколничкаа МПЦ, создадена од комунистите, која го ризикува спасението на еден цел народ. Од неговата изјава се заклучува дека македонските верници можат да го слават господ бог само преку СПЦ. Каква дрскост, почитувани дами и господа, да зборува за божјо спасение на македонскиот православен народ, патријарх на црква која никогаш не ја почитувала волјата на македонскиот народ, ниту во 1920 година, ниту после јасно искажаната волја на црковно-народниот собор од 1945 година, понатаму од 1958 година, заклучно со третиот црковен-народен собор од 1967 година.

За да биде појасно, почитувани дами и господа што е тоа што сакам да го потенцирам и зошто велеам дека никогаш СПЦ не ја почитувала волјата на македонскиот народ, морам да ги објаснам годините кои пред малку ги кажав.

Ќе почнам со 1920 година и реалноста тогашна: завршени балканските војни 1912, 1913 година, завршена Првата Светска војна и 1920 година одкако е формирано Кралството на СХС во кое влегува Вардарска Македонија, тогашна како Јужна Српска Бановина и македонскиот народ како јужносрбијанци, спротивно на нивната волја, туку само како резултат на победата на оружјето. Се формира значи ова Кралство на Србите, Хрватите и Словенците и венаш Српската Влада поаѓа во офанзива, да ја конституира и СПЦ во новите граници. Токму поради тоа таа поднесува барање до Цариградскиот патријарх, епископиите во Македонија кои тогаш се шест на број, да бидат ставени под јуридикција на СПЦ. И што е најсуштествено во тоа, тие се повикуваат на новата политичка реалност, новата политичка реалност остварена со силата на оружјето и во исто време се повикуваат на 17-то канонско правило од четвртиот вселенски собор кој јансо зборува дека црковните односно државните граници, во исто време се разграничувања и помеѓу црквите.

Респектирајќи го ова објаснување, Цариградската патријаршија, го разгледала нивното барање и одлучува, епархиите, шест на број, од Македонија, бидејќи нас не интересира Македонија, зборувам само за епархиите од Македонија, тука во исто време се епархиите од Босна и други, меѓутоа епархиите од Македонија, со одлука на Цариградската патријаршија да бидат дадени под јуридикција на СПЦ. За компензација за изгубените надоместоци од данок од овие имоти, Цариградската патријаршија побарала и добила од страна на српската држава 1.500.000 златни



франци. Значи наспроти волјата на народот во Македонија, продадени како добиток, нешто што никаде, почитувани дами и господа, не стои во новозаветната книжнина, дека епархиите и верниците може да се продаваат, македонските епархии влегуваат во состав на СПЦ. А што значеше тоа за нашиот народ, сеуште се живи нашите стари и знаат дека српската окупација за македонскиот народ беше еден црн мрачен период за кој, верувам генерации после нас ќе се сеќаваат. А што значеше тоа во однос на СПЦ, како беше поставена во македонските епархии, тоа значеше дека српски егзарски беа тие кои беа поглавари на епархиите, понатаму српскиот јазик беше административен јазик и најважно од се, српски народ беше во овие епархии, според толкувањето на СПЦ, а бидејќи бевме јужна србија, нормално за нив, дека сме и српски народ.

Меѓутоа, би сакала да потенцирам дека Цариградската патријаршија немала тога фактичка јуридикција ниту над нашите епархии, бидејќи уште со референдумот од 1873 година таа ја немала ова јуридикција и навистина дала канонски отпуст на СПЦ, за епархии врз кои таа немала фактичка јуридикција. Ова состојба трае до 1941 година и доаѓа 1945 година, нова година, нова политичка реалност на Балканот. Се формира Демократска Федеративна Југославија и во неа народот на Република Македонија, како самостојна држава. Конечно македонскиот народ и македонските верници формираат иницијативен одбор за возобновување на Охридската Архиепископија, во ликот на МПЦ, нивни сон и тежнење на генерации пред тоа. Токму заради тоа носат одлука со која бараат од Синадод на СПЦ да ја признае политичката реалност, да го признае постоењето на самостојна македонска држава и тие, повикувајќи се на 17-то канонско праивло што зборува дека разграничувањата помеѓу црквите е и државната граница. Меѓутоа, одговорот на СПЦ гласи, вие за нас сеуште сте јужна србија и јужно србијанци, немате право на сопствена самостојна црква. Меѓутоа, не се помирил иницијативниот одбор, односно православните верници во Македонија и продолжиле и понатаму да бараат. Токму заради тоа на црковен народен собор во 1958 година, тие со одлука ја прогласуваат МПЦ и оваа одлука ја праќаат до СПЦ, барајќи сосема самостојност во назначување на епископи, употреба на македонскиот јазик во администрацијата, пеењето итн.

Српската православна црква со одлука во 1959 година, дава некоја автономија на македонската православна црква, соочувајќи се со овој силен отпор на македонските верници и со нивната силна желба да имаат своја црква, меѓутоа зачувајќи го правото, врховен поглавар на МПЦ, сеуште да биде српскиот патријарх. Тоа е состојбата од 1959 година. Тоа го потенцирам, почитувани дами и господа, токму

поради тоа што српскиот патријарх Павле, повикувајќи се на тоа дека неможеме да имаме автокефалија, не враќа чекон назад кон автономија односно врховен поглавар, наместо нашиот архиепископ, да биде српскиот патријарх. Значи губење на самостојноста на МПЦ.

Во 1967 година, бидејќи се она што било договорено и што стоело во одлуката дека ни се дава од страна на СПЦ, не било повторно испочитувано и наместо српскиот патријарх да биде патријарх на Србија и српската црква и на МПЦ, почнало во употреба да биде дека е патријарх само на СПЦ, заборавајќи ја воопшто МПЦ. Токму поради тоа повторно МПЦ свикува Трет црковно-народен собор во Црквата “Света Софија”, во Охрид 1967 година на 17 јули и на 18 јули Светиот Синод прогласува автокефалност на МПЦ и врховен поглавар Архиепископ Охридски и Македонски. Со тоа се одтргнува од јуридикцијата на СПЦ.

Почитувани дами и господа, 44 години тоа не е признаено од страна на СПЦ. Видовме и после Посланието на Српскиот патријарх и со овие нешта денеска што се случуваат, меѓутоа немојте да мислите дека само МПЦ е таа што на тој начин ја извојувала сопствената автокефалија. Тоа е случај со многу други помесни православни цркви. Ќе ја земам само за пример Бугарската, која што после 1873 година и таа на тој начин си прогласува автокефалност и не била признаена се до 1957 или 1953 година, сега не ме земајте за збор, меѓутоа повеќе од 80 години од никого не е признаена, па била признаена.

Е сега, значи се случи Третиот Црковен народен собор и се случува реалноста што ја имаме денес, а реалноста што ја имаме денес, почитувани дами и господа, за кое што денес разговараме е зошто во суштина, повторно ќе се навратам овој наводно религиозен проблем всушност е политички проблем.

Најпрво, бидејќи со промената на името на МПЦ, што ја заговар СПЦ се загрозуваат и позициите на Македонија во преговорите со Грција за името. Бидејќи се отфрла државното и националното име од името на Црквата.

Понатаму, се разгорува верска и национална нетрпеливост.

Понатаму, почитувани дами и господа, самото неприфаќање на новосоздадената политичка реалност на Балканот, после Втората светска војна, а посебно сега после 8 септември и Референдумот за независна и самостојна Република Македонија, спротивно на каноните на православната црква, повторно ќе го повторам 17-тото канонско правило на Четвртиот Вселенски Собор кој што вели дека државните граници во исто време се и разграничување меѓу црквите. Спротивно на тоа СПЦ се меша во внатрешните работи на МПЦ и со тоа и на

македонската држава, спротивно на волјата на македонските православни верници, спротивно на волјата на македонскиот народ, без оглед би рекла на вера и националност и токму заради тоа таквиот обид што го прави да ја врати МПЦ во минатото на степен на автономија, не признавајќи и го статусот на автокефалност, се всушност одраз и на територијални претензии кон Република Македонија.

Зошто? Нејзиното ставање, ставањето на МПЦ под јурисдикција на СПЦ односно, значи врховен поглавар да ни биде Српскиот патријарх, тоа значи дека правото на управување со македонските епархии, а со тоа и собирање на приходи, поставување на егзарси што веќе почна во Македонија, тоа значи навистина територијални претензии, бидејќи кога ќе повлече и враќање на црковните имоти од времето на српската окупација, кога СПЦ беше господар, односно врховен поглавар на нашите епархии.

А, бидејќи границите на епархиите во Македонија се поклопуваат со политиките граници на државата, именувањето на егзарси односно поставување на егзарси од туѓи држави во други, независни држави неможе да се протолкува поинаку освен територијални претензии. А, дали некој ќе мисли поинаку, почитувани дами и господо, од ова мое тврдење, може да разговараме дури тогаш кога ќе дозволат тие кои така зборуваат, МПЦ да си поставува свои епископи на пример во Јужна Србија или во Егејска Македонија.

Значи, сите овие постапки во исто време би значеле, значат непочитување на самостојноста и сувереноста на македонската држава, што нешто ја загрозува и стабилноста и безбедноста во Република Македонија и во регионот пошироко.

Понатаму, зошто во суштина овој, наводно религиозен проблем е всушност политички проблем? Бидејќи се соочуваме почитувани дами и господо, со надворешна агресија. Со праќањето на црковни претставниците во Македонија од туѓи цркви кое што се спроведува под плаштот на човековите права, тоа е навистина надворешна агресија, а прашањето на човековите права мораме да разбереме дека во себе, навистина, ги содржат и слободата на вероисповеста, а пак односот помеѓу државата и граѓаните, односно уживањето на овие човекови права не може да се разгледува надвор и од концептот на националната безбедност или државната безбедност на државата. И, нормално е државата да биде загрижена за тоа и да земе активно учество. Со агресијата на МПЦ, агресорот сака да ги збунува и исплаши, да ги демотивира благочастивите православни македонски верници, да си ја бранат автокефалноста на својата црква, а со тоа и да го демотивираат македонскиот народ да си ја брани сопствената држава и да си биде свој на своето.

Целта е, почитувани дами и господа да создадат едно јавно мислење дека граѓаните во Република Македонија, во кое што ќе доминира стравот за сопствениот опстанок како нација и држава, а во исто време и како индивидуи, а во исто време пак да го попречи патот на Република Македонија кон европските интеграции. Тоа го прави секој агресор што применувајќи силна пропаганда со цел, прави да ја демотивира жртвата да се брани.

Јас овде би поставиле повеќе прашања, дали преку овие случувања со Македонската православна црква, некои други држави од соседството па и подалеку не водат своја надворешна политика?

Понатаму, дали имаме тука работа со православен..

(Реакции од место).

Почитуван колега, ако имате нешто да кажете ќе ви ја ослободам говорницата после моето говорење.

(Гласните реакции од место продолжуваат)

ЛИЛЈАНА ПОПОВСКА:

Колега, ве молам, ве молам, ве молам.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Колега, имате право после мојот говор да станете да реплицирате и да го кажете својот став.

ЛИЛЈАНА ПОПОВСКА:

Колешке, јас ве молам ако може да внимаваме сите да не предизвикаме погрешен впечаток или непријатни чувства кај колегите пратеници и кај граѓаните што не гледаат. Јас упатувам една замолница и до колешката и до сите нас, колега јас ве молам и со викање не е ред.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Почитувана потпретседателке, јас зборувам за нешто што суштествува во моментот во Република Македонија. Не се обраќам кон претставниците на српската заедница во Република Македонија, туку за ставовите што ги има СПЦ.

ЛИЛЈАНА ПОПОВСКА:

Не, не, во ред. Само ова беше една општа забелешка. Во ред.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Мислам дека тоа е од суштествено значење за македонската држава.

ЛИЛЈАНА ПОПОВСКА:

Во ред, продолжете колешке.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Понатаму, дали тука имаме работа со православен религиозен екстремизам од некои коалиции што во суштина претставува и еден вид меѓународен тероризам, бидејќи сее страв и како таков е вознемирувачки за граѓанскиот мир и стабилност во регионот.

До сега бевме сведетели на пет воени конфликти околу нас во регионот, во Словенија, во Хрватска, во Босна, во Косово, па и во Македонија во кои што изопачена улога имаше, се користеше значи и религијата.

Почитувани дами и господо, во голем дел среде фанатизирани верници, световните идеологии отстапуваат пред религиозните убедувања, освен ако не се поттикнати со принуда, корупција, уцена или други идеолошки убедувања зад кои се кријат световни играчи на туѓи специјални тајни служби.

Од овој аспект ние не знаеме точно со каков проблем се соочуваме бидејќи ни недостасува целосна информација за причините односно генезата поради што некои монаси се откажаа од МПЦ, односно дали и тие поверувале во божемните теолошки толкувања на туѓите патријарси, или пак некој ги злоупотребил во тој спор за други цели? Во некој од печатените медиуми уште во 1998 година беа изнесени тврдења и предупредувања дека антихристи, специјални играчи на туѓи тајни служби биле вовлечени во МПЦ и дека овој раскол го спремале од многу одамна. Во подготовката на тоа што ни се случува денес работеле на заведување на монаси, употребувајќи секакви распложливи средства, пропагирајќи морбидно изопачено толкување на христијанското Свето писмо. Сега, преку сецеонистите сакаат да имаат основ и за надворешна интервенција во МПЦ, а со тоа и за дестабилизација на државата.

Уште една причина повеќе да се вклучи државата со своите безбедносни разузнавачки, контраразузнавачки служби и да даде одговор на сите овие прашања, почитувани дами и господа, бидејќи државата е слуга на сопствениот народ и го држи монополот врз законска употреба на сила, што е неопходно да ја осигури заштитата на граѓаните и во овој случај на агресија што се спроведува под плаштот на човековите права, а што може да предизвика да биде загрозена безбедносна и стабилноста не само во државата, туку и во регионот, треба да се вклучи државата во тој контекст и во овој законодавен дом, макар во моментот само со носење на оваа декларација.

Откако ќе има државата одговор на овие прашања што ги спомнав, премиерот и претседателот на Република Македонија треба да се ангажираат да и помогнат на МПЦ со информации, да ги информираат и сопствените граѓани, но и да превземат

дипломатски активности со кои што ќе се осуети и запре овој опасен процес не само за Република Македонија, туку и за регионот. А, во моментот, придонесот на нас како пратеници и како законодавен дом е да ја донесеме предложената декларација за која што ќе кажам дека сите ние, учесници во преговорите уште на првата средба бевме единствени околу најважните прашања што го тангираат овој проблем. И, без никакво противање беше прифатен предлогот на ВМРО-ДПМНЕ да се даде поддршка на МПЦ за зачувување на нејзината автокефалност, на нејзиното единство, признавање под името МПЦ од сите помесни православни цркви.

Одлуката, почитувани дами и господа, што е донесена, што ја спомнав на Третиот Црковно народен собор од 1967 година е историска одлука и во моментот нејзиното непочитување од страна на СПЦ го отвора патот за непочитување и на други историски одлуки, како што е историската Одлука за самостојна и независна Република Македонија од 8 септември. Непочитувањето на Одлуката за автокефалност на МПЦ што се заговара од СПЦ значи дека нашите предци биле шизматици и расколници. Затоа, токму почитувањето на тие наши историски одлуки не прави да бидеме народ. Со овој наш гест јасно и гласно ја декларираме оваа наша волја и со тоа, почитувани дами и господа ќе ги обесхрабриме злонамерните, а ќе ги охрабриме добронамерните успешно да се справата со овој предизвик, почитувајќи ја волјата на нашите татковци и дедовци и потврдувајќи дека не сме дрво без корен, дека сме народ достоин за почитување и од сето тоа што го изнесов ве повикувам, почитувани колеги да ја поддржите оваа декларација за поддршка на автокефалноста на МПЦ.

Благодарам.

ЛИЛЈАНА ПОПОВСКА:

Благодарам.

За реплика е јавен господинот Иван Стоиљковиќ.

ИВАН СТОИЉКОВИЌ:

Госпоѓо потпретседател на Собранието на Република Македонија мојата процедурална интервенција од почетокот на расправата да се симне точката од дневен ред покажува дека мојата процедурална интервенција не само што била во прав момент поднесена, туку покажува дека моите предвидувања дека на седницата на Собранието на Република Македонија ќе се слушаат вака гласни зборови, дека нема потреба тоа да се случува и дека тоа потврдува дека она што пред малку го слушнавме од колегата пратеник кој зборуваше од собраниската говорница само укажува за одговорноста на Собранието на Република Македонија ваквите

неодговорни и неодмерени ставови да бидат ставови на Собранието на Република Македонија како највисок орган на власта во Република Македонија и на тој начин директно да учествуваме во нарушувањето на и онака веќе долго време запоставените добри односи, сепак добри односи со Република Србија.

Затоа, одговорноста што оваа точка се најде на денешнава седница за расправа, се сноси не само на подносителите туку и на сите нас кои прифативме на ваков начин да се расправа за овие прашања.

Инаку, сосема е оправдан заклучокот што се наметнува дека граѓанска Македонија, европска Македонија ја загуби битката со делот на македонскиот клер.

Почитувана госпоѓо потпретседателке, бидејќи навистина сум сигурен дека во наредниот период ќе слушнеме уште подобри начини на изјаснување на агресија и слични зборови што ги употреби колегата пратеник, навистина немам намера да учествувам во понатамошната работа на седницата на Собранието на Република Македонија.

ЛИЛЈАНА ПОПОВСКА:

Јас се извинувам господине Стоилковиќ..

(Пратеникот Иван Стоилковиќ ја напушта салата)

Колега, ако може само да останете за миг барем дијалогот што го започнавте да го заокружине.

Ова не беше реплика, всушност вие се обраќавте до мене како до претседавач. Ви беше објаснето од претседателот на Собранието дека не постои можност за симнување точка од дневен ред откако е тој еднаш утврден. Затоа се изјасни Собранието, тоа е една сосема регуларна процедура.

Од друга страна секој пратеник има право да даде свое видување на проблемот доколку останува во некои рамки што се општо прифатливи. Начинот на видување на колешката е таков, таа даде свој осврт на историјата така како што таа смета според сознанијата што таа ги има и мислам дека во сето тоа не би требало некој да го сваќа како навреда, а најмалку не треба да го сваќа како став на Собранието. Во крајна линија, тоа е личен став, зад кој што колешката лично застана и со своја одговорност го изнесе пред сите нас. Така што да бидеме толерантни. Јас сум убеден дека намерата на сите предлагачи е максимално добронамерна и оди токму во насока на тоа да се создадат поблагопријатни услови за да можеме добрите односи со сите наши соседи да ги продолжине. Тоа е целта. За подобри односи и во државата меѓу гхраѓаните од различни етнички, верски припадности, а исто така и со соседите околу нас. Значи тоа е целта. Намерата е максимално

добронамерно, проверени се сите стручњаци за да биде ова една граѓанска декларација и јас мислам дека за тоа и стрчните служби од Собранието гарантираат.

Се извинувам можеби за пошироката експликација, меѓутоа, се надевам дека господинот Стоилковиќ иако излезе дека можеше ова да го слушне.

Незнам дали колешката Силвана Бонева чувствува потреба бидејќи беше во форма на реплика, за да може една минута да се обрати.

Повелете.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Почитувана потпретседателке,

Убедена сум дека колегата Стоилковиќ ќе ме чуе во холот. Она за што тој зборуваше дека тоа се гласни зборови, тоа е историската вистина. Јас не ја измислив, не ја измислив, тоа не се мои лични интерпретации на историјата, или мои толкувања, туку сето тоа што го изнесов може господинот Стоилковиќ да го најде во историјата на Македонската православна црква од господинот Славко Димевски, во историјата на Охридската архиепископија од почитуваниот Иван Снегаров, родум од Охрид. Значи, тоа не се мои толкувања, историјата е историја да запишува документи и однесувања на одредени цркви, зборуваме овде за црковен проблем спрема македонскиот народ и македонските верници. Овие гласни зборови што кажа тој, тоа се историската вистина. А, гласни се атаците на Српската православна црква врз еден самостоен македонски православен народ и неговата автокефална црква. И, не можеме, само уште нешто, не можеме ние да бегаме од историските факти, треба да ги знаеме за да не се повторуваат на штета на било кој народ на Балканот.

Благодарам.

ЉИЉАНА ПОПОВСКА:

Благодарам.

Следен за дискусијата е пријавен господинот Спиро Мавровски

Процедурално бара се извинувам госпоѓата Ганка Самоиловска-Цветанова. Повелете.

ГАНКА САМОИЛОВСКА-ЦВЕТАНОВА:

Благодарам почитувана потпретседателке,

Сметам дека господинот Стоилковиќ требаше да има минимум доблест за да остане и да ја ислуша дискусијата до крај, а максимум доблест да и даде



поддршка на оваа граѓански конципирана Декларација за поддршка на автокефалноста на Македонската православна црква. Зошто? Затоа што ние него како припадник на српската етничка заедница апсолутно го почитуваме и ги почитуваме неговите чувства. Но, тој како лојален граѓанин на македонската држава, треба да ги почитува нашите чувства како уставотворен народ на оваа држава и да дадеше целосна поддршка во смисла на поддржувањето на Македонската православна црква и со состојбите кои во моментот таа се соочува.

Уште еднаш тврдам дека навистина беше некоректна, не само изјавата, туку и таквото напуштање на седницата. Сметам дека сите лојални граѓани на оваа држава треба да и дадам максимум поддршка во овој момент на Македонската православна црква.

Благодарам.

ЉИЉАНА ПОПОВСКА:

Благодарам.

Збор му давам на господинот Спиро Мавровски. Повелете.

СПИРО МАВРОВСКИ:

Благодарам.

Јас жалам што дојде до недоразбирање. Ние имавме и доблест и можевме да ја слушнеме изјавата на господинот Иван Стоилковиќ каде што јавно кажа дека не ја поддржува Македонската православна црква и тоа е навредливо за цел овој Парламент. Таа изјава ја слушна цела македонска јавност. Јас се надевав дека тука сме во Македонскиот парламент и дека можеме да говориме за Македонската православна црква и за сите проблеми кои таа ги има. Мислев дека не сме во Народното собрание во Србија или господинот Стоилковиќ да е некој ..

ЉИЉАНА ПОПОВСКА:

Господине Мавровски, немојте, да не мешаме други собранија, немојте во друг контекст да оди, ве молам.

СПИРО МАВРОВСКИ:

Не, јас мислам дека не е во ред моментот само да се фрли бомбата и да се заминат од тука. Мислам дека треба да ги разјасниме работите и тука сме со

добра волја сите, се надевам дека сме. Затоа, еве би кажал само кратко неколку збора за оваа Декларација.

Македонската православна црква од секогаш во нашата историја била и ќе биде со македонскиот народ, претставувала и е со мудроста и милоста Божја световна и духовна мајка на нашиот напатен македонски народ. Денеска кога повторно се јавуваат вековните аспирации кај нашите соседи и ја прават се позасилена надворешната антимакедонска стратегија, што се води против сè што е македонско. Има ли разлика меѓу оние што го спорат името, оние што не го признаваат јазикот, државата, границата, со овие што веат туѓи знамиња на овој напатен дел на Македонија. Сите тие се заедно против македонската реалност на Балканот, против македонците ширум светот и против нивната црква. Уште пострашно од ова е ова што сега го говоревме меѓу политичката борба која предизвикува и понатамошна делба на македонското јадро, за жал. Мислам дека е дојден моментот многу потрезвено да се гледаат некои работи за национаното опстојување на нашиот народ и ова некаде биде еден од почетните иницијативи да се обединиме околу Македонската православна црква. Инаку, се она што го гледаме, се започнатите расколи од страна на помесните цркви, несмееме да го дозволиме. Несмееме и не можеме да дозволиме никој да ни осветува и осветлува патот и да не избавува кога сите тие помесни цркви во одредени моменти од историјата беа во можност да го направат сето тоа. Но, за жал, тогаш, како и сега, тие назначуваа егзарси, патријарси и се друго. Го делеа македонското јадро, ја стеснуваа неговата национална свест и репродуцираа нови срби, нови болгари и нови панарјоти. Но, мислев дека тие времиња поминаа. За жал, повторно предавници и повторно истите вековни случувања. Но мислам дека Македонската православна црква со канонска љубов кон сите нив, а и нашиот народ, сега е многу поосвестен, се надевам и поединствен, што го докажа и последните празнувања во Македонската православна црква кога многу илјадниот народ ја искажа својата неподелена поддршка кон Македонската православна црква, а мислам дека и ние пратениците во овој Парламент, најдовме сили да ги надминеме недоразбирањата и заеднички да застанеме зад оваа Декларација, да се приклучиме кон македонскиот народ и да ја изразиме нашата целосна поддршка на автокефалноста на Македонската православна црква.

Ова е моето кратко обраќање, но со љубов и верба во Македонската православна црква ве повикувам уште еднаш на единство и да ја изгласаме оваа Декларација.

Благодарам.

ЉИЉАНА ПОПОВСКА:

Благодарам.

Госпоѓа Елеонора Петрова- Митевска. Повелете.

ЕЛЕОНОРА ПЕТРОВА-МИТЕВСКА:

Благодарам госпоѓо потпретседател, почитувани колеги пратеници,

Конечно, после една недела расправи по други теми, стигнавме до една мошне значајна Декларација за сите нас овде, а тоа е Декларацијата за поддршка на Македонската првославна црква. Мислев и сеуште сметам дека можеме ние од Собранието, како избраници на народот а му предложиме една Декларација која што ќе биде свечена и достоинствена оттука изнесена и презентирана, каде што ќе ја дадеме својата поддршка, своето охрабрување на автокефалноста на Македонската првославна црква, на единството на Македонската првославна црква и дека со една таква свечена и достоинствена Декларација ќе можеме да ја завршиме оваа петочна седница.

Меѓутоа, излезе дека тука се зборуваше повеќе за историјата, за омразата, за расколите, а најмалку за Декларацијата која денеска сакаме да ја донесеме. Јас би сакала да се задржам токму на Декларацијата и само на Декларацијата и да кажам уште веднаш на почетокот дека во името на Пратеничката група на СДСМ, ние ќе ја поддржиме оваа Декларација, бидејќи на неа работевме сериозно, во духот на граѓанскиот концепт кој што треба да го имаме како пратеници во ова Собрание и сето она што го изработивме, што е тука доставено како дополнување и изменување и во преамбулата, во точките на Декларацијата и во насловот под кој сме потпишани, ќе го изгласаме со големо задоволство.

Декларацијата која денеска ја донесуваме овде како пратеници во македонското Собрание, секако е од големо значење, не само за македонските граѓани, не само за македонската држава, секако од најголемо значење е за Македонската првославна црква. Македонската првославна црква во овие денови се соочува со проблеми, се соочува со дестабилизација, се соочува со негирање, се соочува со се она што е опасно и што е погубно за една црква и за една држава. Иако црквата е разделена од државата, иако со Уставот таа претставува посебен дел, сметаме дека е многу важно поддршката на Собранието и на Владата кои што во овие одсудни моменти ги дава и Владата и Собранието на Македонската

првославна црква. Важно е да се потенцира единството и автокефалноста на Македонската првославна црква и дека сите ние можеме да застанеме и како претставници на ова Собрание, без оглед на тоа дали припаѓаме на православноста вероисповест, дали припаѓаме на некои други вероисповести, да застанеме сите заедно во поддршка на оваа Декларација.

Сметам дека ова ќе биде важно и за граѓаните на Република Македонија од различни вероисповести, дека ќе биде важно за воспоставувањето на добри односи помеѓу соседните земји, а ќе биде значајно и за регионот. Во тоа име, би сакала оваа Декларација да ја поддржиме сите заедно и барем отсега натаму да премине во еден достоинствен и свечен чин на донесувањето на Декларацијата.

Ви благодарам.

ЉИЉАНА ПОПОВСКА:

Благодарам.

Збор има господин Јордан Михајловски. Повелете.

ЈОРДАН МИХАЈЛОВСКИ:

Благодарам.

Почитувана потпретседателке, почитувани колеги пратеници,

За жал, сето ова што се случува во последниве години на некој начин кулминира. Можеби непотребно, меѓутоа во овој момент потребно се инволвира и Собранието на Република Македонија да расправа за еден значаен проблем, случувањата околу Македонската првославна црква. Изненадувањето не е големо, ако се знае дека и случувањето во православието на балканските простори имаат чудна историја. И покрај тоа што Македонската првославна црква одамна го има остварено квалитетот потребен за автокефалност, во духовна литургиска и канонска смисла, дел од балканските сестрински цркви кои произлегле од мајката црква Охридската архиепископија во својата стратегија мотивирана повеќе од други познати можеби и политички причини, кои се дадели од вистината, повеќе децении градат негативски однос.

И други помесни православни цркви од соседствата имаат долгогодишни проблеми, па мора и тие да чекаат 50 до 80 години за остварувањето на своето право на автокефалност. Затоа, предизвикот во овој правец не не обесхрабрува, ниту пак внатрешни расколници ќе го попречат provedението на овој простор како библиска земја веќе се остварило одамна. Правото на сопствена црква

е право на секој народ. Секои од балканските православни цркви како атрибут во своето име го носи името на државата. Зарем не е хипокризија кога тоа право некој нам ни го оспорува од непознати причини. Хипокризијата уште е поголема што нашата црква уште во 19-от век има степен на патријаршија, која потоа е сведена на степен на архиепископија со поширока дијазиса на балканските простори.

Од познати причини, во 1767 години таа е укината, во 1967 година возобновена како желба на македонскиот народ на Третиот народно црковен собор во Охрид. Незнам кое и чиво право беше повредено со овој чин. Неспорејќи за историските факти на кој начин и со кои средства некои од соседството дојдоа до автокефалност, ние само ја потврдуваме нашата вистина дека нашата црква од секогаш била интегративен фактор на општеството, фактот на македонската кауза и секогаш со народот. Никој денес не го спори братскиот дијалог за надминување на разликите меѓу црквите. Впрочем ние тоа и со Деларацијата го поддржуваме. Меѓутоа, не можеме да биде неми сведоци на случувањата и на атаците преку црквата да се посегнува по државотворноста и националниот идентитет на македонскиот народ и да се удира по најсветото, по духот, по националната гордост, по прадедовските корени и традицијата. Зачувувањето на автокефалноста и севкупноста на Македонската православна црква се стратешки интерес на црквата, на државата и на народот. Впрочем и Владата на Република Македонија на 12 јануари го искажа својот недвосмислен став дека ги поддржува напорите на Македонската православна црква во дијалогот. Меѓутоа, стои и зад автокефалноста на Македонската православна црква.

Денес, преку Декларација овој Парламент недвосмислено застанува во одбраната на името на Македонската православна црква, зачувувањето на нејзиниот идентитет, чистота и достоинство, со што ја изразува волјата на народот. Собранието на Република Македонија со оваа Декларација, безрезервно ја почитува одлуката за прогласената автокефалност од 1967 година. Демократскиот и толерантниот дух како и дијалогот се правиот пат за признавање на автокефалноста од другите православни цркви, прочем ние и тој процес го поддржуваме. Во тој дух, Собранието на Република Македонија има обврска да ја афирмира и јакне слободата на вероисповеста на сите граѓани во Република Македонија и во тој правец да гради релации на соработка со народите во соседството и пошироко. Не смее од оваа седница денеска да има такви тонови, со кои ќе ги нарушуваме односите со соседите. Впрочем, не ни е ниту цел, не е тоа целта на оваа седница.

Декларацијата за поддршка на автокефалноста на Македонската православна црква безрезервно ја поддржувам затоа што е израз на реалноста и на вистината.

Благодарам.

ЉИЉАНА ПОПОВСКА:

Благодарам.

Сега, дозволете ми да се обратам пред вас, колеги, како пратеник.

Почитувани колеги, пратеници,

Чест ми е во името на ЛДП да ја дадам поддршката за оваа Декларација денеска. Се зборуваше за историјата на Македонската православна црква, за значењето на Декларацијата, меѓутоа, мислам дека и за нас присутните, но и за граѓаните кои ја следат оваа седница да биде интересно да се слушне самата Декларација. Со оглед на тоа дека е многу куса, дозволете ми да ја прочитам содржината. Мислам дека оттаму ќе биде многу јасно во кој дух е правена, со колку добра волја, со колку широчина и колку обзира и внимание кон сите граѓани на Република Македонија.

“Тргувајќи од уставната поставеност на Македонската православна црква,

Имајќи ја предвид историската улога на Македонската православна црква за македонскиот народ и за развојот на македонската држава,

Земајќи ја предвид улогата што верските заедници ја имаат во развојот на меѓусебното разбирање и толеранција меѓу припадниците на различните вероисповести во нашата земја и во дијаспората и

Почитувајќи го внатрешното организирање и односите во верските заедници, како автономна сфера во Република Македонија и во согласност со Уставот на Република Македонија и со Законот за верските заедници и религиозните групи,

Собранието на Република Македонија, на седницата одржана на денешен ден ја донесе следнава

## ДЕКЛАРАЦИЈА

### ЗА ПОДДРШКА НА АВТОКЕФАЛНОСТА НА МАКЕДОНСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА”

Првата точка е:

“1. Собранието на Република Македонија, почитувајќи ја Одлуката за прогласување на автокефалноста на Македонската православна црква од 18 јули 1967 година, донесена на Третиот црковно-народен собор одржан во Црквата “Света Софија” во Охрид, го поддржува автокефалниот статус и единството на Македонската православна црква.

2. Собранието на Република Македонија ги поддржува напорите на Македонската православна црква за зачувување на единството и за признавање на нејзиното име Македонска православна црква и нејзиниот автокефален статус од другите православни цркви, со верба дека сите тие процеси ќе се одвиваат во демократски и толерантен дух, во заемна соработка и меѓусебно почитување.

3. Собранието на Република Македонија ќе продолжи да работи за афирмирање на слободата на вероисповеста како лична слобода на човекот и ќе придонесува за меѓусебно почитување на сите граѓани во Република Македонија - без разлика на верската, националната и друга припадност.

4. Собранието на Република Македонија ја нагласува својата посветеност за одржување и надградување на односи на заемно почитување и соработка помеѓу народите и земјите од своето непосредно опкружување, но и пошироко, во интерес на самите земји и на регионот во целост.

Јас сум убедена дека од текстот на Декларацијата, зборовите сами говорат, ние не треба да ги образлагаме и јас со најголемо задоволство ќе гласам за оваа Декларација, а верувам и другите пратеници и тие 52, кои непосредно беа присутни во моментот кога се собираа потписи за поддршка на оваа Декларација, меѓутоа и пратеничките групи кои што стојат зад нив, а и некои пратенички групи кои што можеби не успеја да потпишат, а најавија дека ќе ја дадат својата поддршка. Значи, оваа Декларација, верувам, дека ќе биде еден добар пример, пред се, на добра волја меѓу различни политички субјекти за усогласување на текст, работа со добра волја, со добра мисла за државата и за народот и со една голема меѓусебна толеранција. Мислам дека треба да се следат вакви примери и верувам дека во таква насока, во таков дух, ќе работиме за доброто на оваа држава.

Значи, предложениве амандмани, всушност се резултат, како што кажав, на взаемното усогласување на текстот на Декларацијата, со цел да се постигне што поширок консензус за нејзиното донесување во Собранието. Токму поради тоа што сметавме дека духовната сфера е значаен сегмент од животот на

граѓаните и дека дестабилизацијата на црковна институција, како што е Македската православна црква, може да предизвика и поширока дестабилизација, која би била на штета на сите граѓани на Република Македонија, независно од верската и етничката припадност.

Токму од овде произлезе потребата за донесување на оваа Декларација со широка поддршка од Собранието.

Ви благодарам и Ве повикувам да ја поддржиме.

Збор има г-динот Никола Ќуркчиев.

НИКОЛА ЌУРКЧИЕВ:

Почитувана потпретседателке, Вие веќе ја прочитавте Декларацијата, претпоставувам уште водиме општа расправа.

Почитувани дами и господа пратеници, ќе го искористам правото како пратеник тргнувајќи од мојот личен идентитет како македонец, како човек и православен христијанин јавно да ја изразам мојата поддршка кон автокефалноста и единството на Македонска православна црква и на кратко да го образложам мојот став по повод темата и документот за кој расправаме.

На почетокот би сакал да кажам дека кога пред извесен период имавме слична Предлог декларација на оваа тема, јас како впрочем и парламентарното мнозинство гласав против тоа таа точка да биде на дневен ред. Тогаш се раководев главно од три причини или принципи.

Прво, сметав дека колку и да е искрен и добронамерен мотивот за носење на таков документ, тешко е со него, освен формално да се постигне суштинската цел.

Второ, ценев дека со инфолвирање на Собранието во работи што се исклучива надлежност на црквата или нејзините власти само ќе ја продолжиме или ќе ја воведеме праксата секој да се меша во се и таму каде што треба и таму каде што не треба.

Трето, имам впечаток дека на тој начин оставајќи црковните работи да ги врши и решава црквата дека ќе го надминеме оној фамозен амбиент кој на секого му даваше право да оцени дека состојбите или проблемите со кои се соочува МПЦ во голема мера се резултат на недозволеното мешање на политичките еинтереси во црковните работи или недопустливи, би рекол, договарања над државните и над црковните еинтереси на црковно-политичките гарнитуре на власта во изминатиот период.



Ова го кажувам од причина што во меѓувреме иако недопустливо сепак политиката се дрзна и ги вулгализира работите до тој степен како да е проблемот во смисла на кој прв му текнало, на кој порано или подоцна му запалила сијаличката.

Ваквиот приод не само што не доликува , не само што е надвор од учењето на нашата вера, туку паѓа и под нивото на сериозен политички концепт и однос кон верските прашања.

Затоа јас сеуште држам до причините кои ги изнесов на почетокот против собраниска расправа и убеден сум дека развојот на настаните немаше да биде поразличен , проблемите немаше да бидат ни поголеми ни помали во однос на она што се денес ако Собранието не денес, туку пред 9 или 6 месеци ја водеше оваа расправа.

Како и да е еве денес ја подржувам расправата, ќе учествувам во неа како и претходниот пат, јавно ќе се изјаснам за поддршка на МПЦ претпоставувајќи дека некој повторно може или стравувајќи дека некој може да се дрзне и да пресудува кој е поголем верник, а кој воопшто не е.

Колеги пратеници што и да кажеме или што и да се премолчи непобитен факт е дека православно христијанство институционализирано во МПЦ е најјасното и нејасилното духовно олицетворение на македонскиот народ и македонската државност со столетија наназад.

Исто така МПЦ со сите редови и нишани создадена е , обновувана е , постои и ќе постои и ќе бидам слободен да кажам првенственоако не и единствено заради неприкосновената воља и силната и света верба на сите верници православни христијани во Република Македонија.

Отука јас сум непоколебливо убеден дека опстојувањето на нашата црква и покрај бројните примери низ историјата и покрај очигледнит еобиди денес не може да биде оспорено ниту од каприционзните негаторски желби на црковно велико достоинци од врквите сестрински, ниту од колебливоста и расколничките пориви на одредени наши свештени опслужители, а уште помалку од вољата на една или друга политика, власт или опозиција сеедно.

Секој што во таа насока не може да ја совлада својата алчност и лакомо посега по вредностите, по богатството на нашата вера обидувајќи се навидум да се издигне со тоа што ќе пропагира негаторска политика кон МПЦ за македонскиот народ и држава не може да заврши поинаку освен паѓајќи и понижувајќи се.

За жал или за среќа, според учењето на нашата вера, иста е судбината и со оние кои лажно од себични понуди, слаткоречиво, но не искрено навидум ги

воспеваат овие исти работи, а всушност скрнавeјќи ја верата и од неја прават помодарство, модерен општествен тренд.

Кога веќе сериозно се зафаќаме да дискутираме за ова прашање и да имаме искрени намери и да дадеме придонес, макар, се разбира, минимален, но секако позитивен кон решавањето на актуелните проблеми и прашања со кои се соочува МПЦ треба да бидеме особено внимателни и одговорни кон следните две непобитни факти.

Прво, имајќи ја во предвид уставната позиција, статус и улога на МПЦ како впрочем и другите верски заедници во РМ би требало во дискусиите и одлуките ние како претставници на законодавната световна власт да бидеме максимално коректни и до крај да го почитуваме принципот на немешање во работи кои се исклучиво надлежност на црковните власти.

Второ, не смееме по никоја цена актуелните проблеми со кои се соочува МПЦ дигнитетот на МПЦ да го ставиме во индиректна функција да ги подредиме на потребит еили интересите на ни една идеологија или политика.

Дами и господа пратеници, ако МПЦ, ако македонците православни христијани не се сведоци на штеточинството на непочитувањето на претходните два факти, неznam кој друг би можел да биде. Всушност, ретко се среќава пример низ историјата кога една православна црква ја следат толку упорни настојувања за негирање како македонската. Сите ги знаеме мотивите и облиците на таквите закани.

Навистина не верувам дека постои некој во Македонија кој не ги знае приказните за Пеќкопатријархиската Вардарска Епархија, за Фанаријотско - Скопската Митрополија и за Егзархстката Охридска Архиепископија. Сите знаеме дека ваквит еи слични приказнинемаат никаква подлога кај верниците, туку стануваат актуелни особено во моменти кога одредени поединци особено од црковните великодостојници заведени од политиката се фаќаат рака под рака со луѓе кои работат за туѓи интереси, интереси на туѓи држави и цркви и почнуваат со нив да талкаат во државата и светот навидума расправајќи и залагајќи се за автокефалност на МПЦ.

Ние, иако сме од законодавната власт, сепак не нашиот мандат, не Уставот и законите, туку пред се вербата во нашата вера и потчитта кон неја не ни дозволува да бидеме судии и на несоодветен начин да дебатиреме, да се расправаме и спротивставуваме за прашања во делокруг на црквата и верата. Едоставно

неприкосновен закон кој ние не можеме ниту да го измениме ниту да го дополниме, меѓу другото, е следната вистина.

Се додека образот, се додека намерите и рацете на нашите црковни великодостојници и свештено-служители се чисти, се додека нивната првенствена и единствена преокупација се божјите храмови и молитвите за нив самите, молитвите за сопствениот народ и татковина, страв и опасност нема да има ниту за црквата ниту за народот. Ако не е така, верувајте спас ни нема. Не декларација, па Парламентот сто декларации да донесе фајде нема. Затоа да не го скрнавиме она што дефинитивно ни е свето, да не се расправаме и натпреваруваме кој од кој е пвоерник, кој од кој е поречит, кој може неznam дали СДСМ или ВМРО-ДПМНЕ или ЛП, да не наборјувам да состави послаткоречива декларација или заклучок, да не се натпреваруваме кој повеќе, кој помалку за поддршка на нашата црква.

На тој начин само би дале повод за нови аспирации, за нови поделби, би ја потврдиле единствената вистина тезата дека пробелмот не е теолошки и верски односно тој е исклучиво политички.

Сметам дека праксата или пораката еве да почнам, на документот што ние ќе го усвоиме не треба исто така да има адхок содржина, туку нешто многу подалекусежно. Многу е веројатно дека овој документ ќе ги надживее нашите мандати како современици на овие премрежја.

Со оглед на тоа што имаме конкретен повод за оваа расправа, ценам дека е потребно и содржината на овој документ да биде конкретна и во овој поглед ќе бидам многу концизен. Имав прилика да видам неколку верзии на Предлог декларација, меѓутоа, ценејќи ги напорите на групата пратеници кои работеа на усогласување на текстот кој сега го имаме пред нас, ќе дискутирам за амандманите поднесени за поддршка на автокефалноста на МПЦ, сметајќи го како последна верзија.

Имам забелешки и се надевам дека мојата намера е навистина добра околу подобрување на текстот на декларацијата и ќе дадам конкретен предлог за измена на амандманот 3 точка 1 од истата.

Предлагам да се избришат зборовите “од 18 јули 1967 година донесена на Третиот црковен народен собор, одржан во Црквата Света Софија во Охрид”, барем да беше точен овој датум.

Точката 1 да гласи: “Собранието на Република Македонија почитувајќи ја одлуката за автокефалност на МПЦ го подржува автокефалниот статус и единство на МПЦ”.

Со оглед дека слободата на вероисповест во РМ е загарантирана со Уставот, сметам дека точката 3 од амандманот 3 е непотребна и со тоа точките би се поместиле за едно место.

На крај почитувани колеги пратеници ценам дека со документот во ваква форма и содржина Собранието на РМ пред се МПЦ - Синодот, сите православни христијани во РМ недвосмислено и јасно ќе ја искаже својата подршка, својата определеност за автокефалноста и единството во МПЦ.

Искрено се надевам овој чекор на Собранието, освен документ, ќе биде макар и мал, но позитивен пример кон разрешување на проблемите во МПЦ.

Ви благодарам.

(Со седницата продолжи да раководи господинот Љупчо Јордановски, претседател на Собранието).

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам г-дине Ќуркчиев.

Дали некој бара реплика?

Силвана Бонева, повелете три минути.

СИЛВАНА БОНЕВА:

Господине Ќуркчиев не можев да ве разберам дали поднесувате нов амандман?

Сметам дека јасното нагласување на корените и камен-темелникот на нашата автокефална црква содржана во Одлуката воопшто не пречи да стои вточка 1. Меѓутоа не беше ајсен г-динот Ќуркчиев дали предлага промена и дали ќе се изјаснуваме како Собрание за тоа.

НИКОЛА ЌУРКЧИЕВА:

Ако предлагачите се согласуваат со мојот предлог, јас предлагам да биде така. Од амандманот 1 рековме се избришат зборовите “од 18 јули 1967 година донесена на Третиот црковен народен собор, одржан во Црквата Свети Софија во Охрид”. Само толку, а се останато исто.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Да се разјасниме, бидејќи не е предлагач г-динот Ќуркчиев, тој моли вие као предлагачи, ако можете, бидејќи во текто на целата расправа ...

Процедурално, повелете госпоѓа Иванова.

ЦВЕТАНКА ИВАНОВА:

По дредбите од Делвоникот за работа утврден е рок во кој може да се поднесуваат амандмани. Овие амандмани поднесени денеска со општ политички консензус на сите политички партии и сметам дека секое посегнување со други амандмани би предизвикало други импликации, бидејќи рокот за амандмани е истечен.

Сега имаме Предлог декларација со овој текст и мислам дека оваа декларација со заеднички консензус на сите политички партии ја имаме утврдено.

Дополнително, сметам дека натамошните дискусии не се потребни, бидејќи имаме општ консензус и ова треба да биде еден чин на поддршка.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Сепак има пријавени, не можам да го ускратам правото.

Повелеге госпоѓо Којзеклиска.

МАРИЈА КОЈЗЕКЛИСКА:

Почитуван претседателе, почитувани колеги пратеници,

Во контекст на она што го кажа колешката Цветанка Иванова точно е дека ова треба да биде свечен и достоинствен чин, меутоа, сите ја знаеме позадината на овој чин и во предлагачето на оваа декларација, па со оглед на тоа сметам за обврска накратко да ви се обратам за да не одземам време.

Од сите претходни дискутанти беше кажано многу за историјата на Македонската православна црква, но еден факт е дека Македонската православна црква по кој знае кој пат, како што кажа и господинот Куркчиев е нападната што од еднарсодниците на македонскиот народ, а што од соседните сестрински цркви. Овој чин најостро сите треба да го осудиме и тоа е една од основните причини за поднесувањето на оваа декларација.

Православието почитувани колеги не е вера на некој од соседните народи, ниту пак Господ Бог бил припадник на некои од соседните народи. Македонците имаат своја Апостолска Македонска православна црква која е единствена легална и легитимна канонска наследничка на древната Автокефална Охридска архиепископија, а и верата е многу постара отколку сите соседни држави.

Сите овие кои мислат лошо на оваа земја досега испробуваа и повторно испробуваат многу години наназад разни методи за уништување на македонскиот народ, но кога видно дека тој македонски народ е жилав, е издржлив, тие сега удираат по стожерот и темелот на македонската култура, удираат по националното битие на македонците, а тоа е Македонската православна црква.

Нашите предци многу години наназад, единствена светла точка која ги обединувала, ги правела поединствени да издржат во сите неволји кои ги следеле во текот на годините и низ кои минувале. Таа единствена светла точка им била Македонската православна црква. Она што постоело и ги одржувало во живот била верата и црквата. Заради тоа ме иритира страшно односот на соседните сестрински цркви кои откако ги испробаа сите можни методи за разнебитување на Република Македонија, сега посегаат и по столбот на македонската државност и чуварот на македонскиот народ, а тоа е Македонската православна црква. Од историските искуства кои постојат се гледа доколку на еден народ му ја одземеш верата и црквата, било на насилен или на перфиден начин како што се прави со денешните притисоци од страна на соседните сестрински цркви, ти на тој народ си му ја одзел основната причина поради која тој живее и опстојува и едноставно, тој народ станува лесна мета за делба. Поради ова, основен мотив и ова беше токму еден од основните мотиви ВМРО-ДПМНЕ да ја поднесе оваа декларација и да ја предложи всушност декларацијата за поддршка на автокефалноста на Македонската православна црква. Сржта и битието на оваа декларација се напорите на Македонската православна црква за зачувување на единството, признавањето на името на Македонската православна црква, автокефалниот статус, но истовремено, имајќи ја предвид историската улога на Македонската православна црква за македонскиот народ и воопшто за развојот на Македонија.

Поради сето ова што го наведов почитувани колеги, сметам дека со консензуалната согласност на сите политички партии и со усвојувањето на оваа декларација Собранието на Република Македонија цврсто ќе застане зад напорите за зачувување на автокефалноста на Македонската православна црква, за зачувување на македонскиот народ и за зачувување на Република Македонија како таква.

Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Како последен дискусант се надевам се јавува господинот Ѓорѓи Трендафилов.

**ЃОРЃИ ТРЕНДАФИЛОВ:**

Според календарот на Македонската православна црква, денеска го одбележуваме празникот на Свети Глигориј Ниски, инаку тој е еден од редот на Светите отци. Оние кои се занимаваат со таа дејност можат да го најдат во делот кој зборува за патристиката. Задоволството е уште поголемо затоа што во Законодавниот дом на Република Македонија сепак и оние кои не ја споделуваат на почетокот онаа иницијатива се најде доволно храброст и доблест и денеска ја имаме на дневен ред оваа декларација, која како што беше истакнато од неколкумина дискусанти пред мене е плод на заедничка работа, што навистина претставува, иако не е намерата по форма и по содржина да биде обемна декларацијата, има исклучително големо симболичко значење, пред се за Македонската православна црква, православните верници и Македонската држава. Симболиката е дотолку поголема затоа што во Македонија христијанството, евангелието го прими преку Апостолот Павле, Престолот на владиката, Престолот на Архиепископот на Македонската православна црква востоличен од Свети Климент, патронот на македонскиот народ и еден од првите би рекол духовни центри, кога поголемиот дел од Европа сеуште се обидуваше да се најде себе си и да продолжи во духот на она што востанови Свети Климент овде на територијата на древна Македонија, на апостолска Македонија.

Сметам дека со чинот на изгласување на оваа декларација, ние немаме право да се возгордееме но можеме да бидеме горди, затоа што во вистински час би рекол, ниту предоцна, ниту прерано, сепак, како Собрание на Република Македонија, во кое се соблимираат сите интереси, барања и стремежи на македонскиот народ и граѓаните на Република Македонија, ние даваме една силна симболичка порака, со која едноставно тврдиме дека можеме да ја набљудуваме вистината од повеќе аспекти, но вистината е секогаш само една и единствена. Во тие рамки декларацијата која ќе ја донесе Собранието на Република Македонија не искажува само еден аспект на набљудување на оваа вистина, не ја истакнува древноста на евангелската порака со која Македонија е облагородена, туку се потпира пред се, би рекол, во рамките на нешто што се нарекува универзално цивилизациско културно наследство, кое ние македонците никогаш не сме го чувале, ниту сме го криеле од другите, ниту сме имале намера да го поседуваме сами за себе. Најдобро од се е тоа што ние не се осврнуваме на оние кои решиле да фрлаат со дрвја и камења по нас, туку ние и овој пат ја изразуваме нашата подготвеност, токму во духот на

каноните на православието, токму во духот на пораката која е содржана во новиот завет, за што впрочем, денеска зборувавме во повеќе наврати во текот на денот и покажуваме дека Македонија има капацитет и дека таа Климентовска традиција сеуште опстојува во Македонија и дека Македонската Архиепископија, Македонското свештенство и Македонскиот православен народ сеуште живеат, творат во рамките на оној светол импулс кој веќе реков е донесен во нашата древна земја од Апостолот Павле и востоличен од првиот епископ Свети Климент, патронот на нашиот народ.

Уште еднаш би сакал да го истакнам моето задоволство, кое не е само мое во овие мигови, верувам дека сите пратеници не мислат поинаку, со тоа што успеавме да поднесеме и да донесеме декларација, како што вели народот со сите нишани, за да дадеме поддршка на нашиот Свет архиерерски синод во неговата недвосмислена мудрост дека секогаш како во минатото, така и во иднината ќе биде со македонскиот православен народ и ќе биде наш чувар, водич низ сите мигови на искушенија и секогаш кога ќе биде побарана поддршка и помош од него можеме да се потпремене на таа мудрост која е востоличена во Светиот архиерерски синод.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Дали некој друг бара збор? (Никој).

Бидејќи никој друг не бара збор, го заклучувам претресот и ги молам пратениците да влезат во салата.

Откако го заклучивме претресот, Предлогот на декларацијата го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласале 72 пратеника, 72 гласале за декларацијата, нема воздржани, нема против.

Констатирам дека Собранието ја донесе Декларацијата за поддршка на Автокефалноста на Македонската православна црква. (Аплауз).

Почитувани пратеници, овдека ја затворам сесијата, а дополнително ќе бидете известени за продолжението.

Благодарам.

(Седницата заврши со работа во 17,50 часот).